

ANUL III. — No. 9
1-29 FEBRUARIE

LUMINA PENTRU TOȚI

REVISTĂ ILUSTRATĂ
DE
ENCICLOPEDIE ȘI DE PEDAGOGIE

pentru

LUMINAREA POPORULUI
BCU Cluj / Central University Library Cluj

APARE DE DOUĂ ORÎ PE LUNĂ ÎN 24 PAGINE SAŤ NUMAI
O DATĂ ÎN 48 PAGINE

DIRECTOR: ENIU D. BALTÉNU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI, CALEA MOȘILOR, 138 (PENS. ENIU BALTÉNU)

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 lei
Pe șase luni 5 lei
Pentru străinătate pe un an. 11 lei
Ediția de lux costă îndoit.— Un număr costă 2 lei.

TIPOGRAFIA C. PETRESCU-CONDURATU
1888

REVISTA PEDAGOGICĂ „LUMINA PENTRU TOTI”

APARE ÎN BUCUREȘTI

CALEA MOSILOR 138, PE AN 10 LEI

Cuprinsul *Noului* 9 anul 3, *Februarie* 1888

	Pag.
Către abonații noștri.	393
Sentiințe pedagogice, de ENIU BĂLTÉNU	394—396
Familia și școla de IÓN RUSSU	396—399
Cerșătorea de AL SLĂNICÉNU	399—400
Cum învață Gertruda copiii săi? de E. B.	401—407
Transformismul de D. IONESCU	408—412
Studii asupra literaturii populare de DOBRE ȘTEFĂNESCU.	412—417
Un sistem românesc de învățământ	417—423
La România ilustrată de DRĂGHESCU.	424—429
Intrunirile învățătorilor din Ilfov de E. B.	430—
Curier literar pedagogic de R.	430—434
Schițe din istoria pedagogiei de IÓN RUSSU	434—438
Un lucrător eclipsat	438—
România jună din Viena	438—
Necrolog	438—
Literatura de spirit	439—
Correspondența	439—

LUCRĂRILE LUI ENIU-BALTÉNU, TIPĂRITE

1. *Studii asupra poeziei la Eleni*, 4 lei.
2. *Din Metoda de a învăța pe copii cu înlesnire scrierea și citirea*, ediție nouă d'abia a apărut din conductor CĂRTICICA I care costă 35 bani.

Din *Învățământul intuitiv pentru copii de amândouă sexele, dupe metoda și procedurile lui Pestalozzi și Froebel*, au apărut următoarele lecțiuni :

3. *Lecția I, FLÓREA*, costă 20 bani.
4. *Lecția II, MIŢCÉ*, costă 30 bani.
5. *Lecția III, CUBUL*, costă 20 bani.
6. *Lecția IV, CILINDRUL, SFERA și CERCUL*, id. 20 bani.

Din *Biografiile ómenilor mari* au apărut până acum numai următoarele :

7. *CARMEN SYLVA*, ilustrată, 40 bani.
8. *DAVILA*, ilustrat, 50 bani.

Din *Studiul naturei*, numai :

9. *CĂRTICICA I*, ilustrată, 20 bani.
10. «LUMINĂ PENTRU TOTI», revistă pedagogică, abonamentul 10 lei pe an și 5 lei pe 6 luni, pentru România, 11 pentru 11t sreînătate.

DISCURS ASUPRA STILULUI DE BUFON, traducere, 30 bani.

Nu este mărire fără
virtute; dar nici vir-
tute fără lumină. Deci
lumină înainte de toate.

Națiunea ce mai mare
este aceea care are cele
mai multe școli.
Școala este arma viito-
rului.

Familia și școala trebuie
să lucreze împreună la e-
ducția copiilor.
Scopul principal al edu-
cației este formarea carac-
terelor energice și morale.
Educația și ajunge șco-
pui prin ajutorul instruc-
țiunii.

REVISTA ILUSTRATA

DE ENCICLOPEDIA ȘI DE PEDAGOGIE PENTRU LUMINAREA POPORULUI

DIRECTOR: ENIU D. BALTĚNU

CĂTRE ABONAȚII NOȘTRI

Administrația acestei reviste mulțamește persoanelor abonate cari, de la apariția numărului precedent pinacuma, s'au grăbit să trimită abonamentul cu care să putem întimpina din cheltueli. Rugăm și pe celelalte persoane întârziătoare să bine-voască a grăbi cu trimiterea datoriei. In acest număr începem publicarea celor rei de plată.

SENTINTE PEDAGOGICE

I

Instrucțiunea are de scop ca, înainte de tóte, să creeze instrumentul necesar lucrării intelectuale și apoi să se învețe cea-ce nu este permis unui om să nu știe.

II

Greșesc persoanele cari susțin ca omul să învețe tot ce este posibil să se știe. A ști totul este a nu ști nimic.

III

Dacă isbutim să facem judecata copilului mai puternică, atunci dicem că am creat instrumentul necesar lucrării intelectuale.

GRÉARD.

IV

Spiritul nostru este o sobă încărcată cu lemne care n'așteptă de cât focul ca s'o încălădască.

EDEM.

V

Spiritul omului nu este un sac gol nici o baniță golă care să aștepte a fi umplute de dascăl, ci el se póte compara unui câmp semănat cu grăunțe care n'așteptă de cât căldura și umedela ca să încolțască și să crească.

EDEMBAL.

VI

Non multa, sed multum, diceau învățații din vechime, cea-ce în românește însemnă: este mai bine să se știe pe deplin un număr mic de lucruri, de cât să se știe tóte ca o spoială.

VII

Mintea copilului trebuie să se obișnuască cu munca

cu silința la învățatură, dupe cum sufletul nostru trebuie să se obișnuască cu suferința. D-NA STAEL.

VIII

În genere, copilul care a auzit multe istorii interesante, în casa părintescă, va fi un școlar bun.

SULLY.

IX

Este mare greșală de a crede că imaginația, închipuirea, copilului se exercită hrănind-o numai cu *ficțiuni*, cu lucruri închipuite, dupe cum sînt unele basme rele și romanele.

G. COMPAYRÉ

X

Nu e nevoie ca copilul să citească romane spre a găsi picturi și caractere calculate, chibzuite, în scopul de a place *fantasi*, închipuirii, și de a educa imaginația.

BLAKIE.

Viețile lui Alexandru cel Mare, George Castriota Scanderbey, Mihaiu Vitezu, Stefan cel Mare, Carol XII, Gustav Adolf, Luter, Odisea lui Omer, viața lui Napoleon I și a atator alți bărbați străluciți, au virtutea de a educa de o mie de ori mai eficace, mai spornic, de cât cele mai bune romane și chiar poesii.

Localisate de EDEMBAL

XI

Pestalozzi, inspirat de J. J. Rousseau, stabilește marile principii că obiectul principal al instrucțiunii este cultura școlarului, de unde urmează datoria părinților și a școlei de a începe cu studiul naturii copilului și al legilor dezvoltării lui, pentru a potrivi apoi cu acestea modul de a-i înfățișa învățămîntul.

Din acest principiu decurge următorul: educațiunea

are de obiect dezvoltarea facultăților. Școala veche își propunea să comunice, să tórne cunoștințe copilului, pe când școala de astăzi trebuie să hrănescă și să împunernicescă inteligența lăsând instrucția în rangul al doilea.

Pestalozzi căutând modul cum spiritul ajunge la cunoștință, a fost condus la *intuiție*, din care el a făcut marele principiu practic al învățămîntului.

DIESTERVEG.

XII

Singură școala poate da copilului idee esactă despre egalitate, căci acolo el vede pe toți de o potrivă tratați; pe când a casă nu se poate acésta, de óre-ce i se dice să cedeze celor mici căci sînt mici și celor mari căci sînt mari.

ALEXANDRU MARTIN.

Culese de Eniú Bălténu.

FAMILIA ȘI ȘCÓLA

Creșterea copiilor este cel mai vechiú drept și datorie a familiei. Și pină ce societatea a fost mai puțin înaintată, familia a și putut să corespundă în destul acestei datorii. Astăzi, când numai cu ajutorul principiului: munca trebuie împărțită, putem progresa, familia nu mai poate crește singură copii. O parte a lucrării familiei o face școala, care ast-fel practică legea împărțirii muncii. Mulți însă voiesc a privi în asta și un fel de ocasiune pentru a se degaja de o lucrare. Mulți dintre părinți cred că după ce au dat copii la școlă, au făcut totul pentru interesul educațiunii acestora. Acésta este o mare și periculósă rătăcire.

Fără ajutorul familiei de cele mai multe ori lucrarea școlei remâne zadarnică ori cel mult dá speranțe puține. Doue sînt cauzele acestei împrejurări. Mai nainte de tóte se lasă prea puțin timp școlei, a doua óră îi lipsește dintre mijl-

cele de educațiune unul dintre cele mai importante: iubirea din instinct, dar al naturii ce este un factor principal în educația din familie.

Cé dintăiū datorie a familiei este dar a face în această privință conștiincios tot cât este posibil, căci de și școla pôte ajuta mult, nu este însă a tot putinte. A doua datorie a familiei este d'a nu strica acolo unde a făcut școla. Trebuie ca familia să lucreze pe mâna școlei, ca între aceste două să fie o completă armonie. Asta însă numai atunci se pôte daca familia și școla sint în strinse legături, intime relațiuni una cu alta ca ast-fel fie-care să fie cât se pôte de clar cu cele ce trebuie să facă.

A face asta, este datoria școlei. Nu zic că *numai* a școlei și nici nu afirm că-î va succede deplin a deștepta un fel de interes în familii față de cele școlare; dar că este de datoria ei a lucra în acest sens, nimeni nu va trage la îndoială.

În ori și ce mod se va nirui învățatorul a face asta, căci el este școla, două condițiuni trebuie să ia în considerațiune.

1. După cum dorim ca familia să-și împlinescă tôte datoriile referitoare la educația copiilor, tocmai așa este dator învățatorul să arate cât se pôte de mare progres în școlă. Este foarte natural să fie judecat după progresul ce-l realizează dinsul.

2. În privința aptitudinilor sufletești și caracterului său, învățatorul trebuie să fie atât de superior în cât nu numai în școlă, dar și în societate să se distingă. Cine nu știe să se distingă nici nu pôte impune, câștiga efect. Stima și considerațiunea sint în raport drept cu valórea personală. S'a trecut vremea când se credea în proverbul că numai pe cine l'a osindit ȕei se face învățator. Despre însemnătatea învățatoratului, mulțumită domnului, s'aū convins în tôte țerile culte ómenii și păstrează stima și recunoștința celor care cu adevărat corespund chemării lor de învățatori.

Dacă corespunde intru tôte acestor cerințe, învățatorul va puté, și cu deplină convingere că va reuși, să se folosească de tôte ocasiile pentru a deștepta interesul părinți-

lor față cu școlă, a face o legătură mai intimă între școlă și familie. Il vor asculta. Și pe când pe de o parte prin asta face pentru binele comun, dă un mers mai puternic și treburilor sale.

La Roma duc multe drumuri; fie-căruia împrejurările îi arată pe care se apuce. Invățătorul din oraș de sigur va procedea alt-fel de cât cel de la sate. Cred că ne-am putea orienta și ajuta prin următoarele:

a) Când părinții își aduc copiii la școlă, avem ocazie a deștepta întrênșii simpatia pentru școlă pentru noi și pentru chemarea noastră. Tot așa și cu ocasiunile examenelor.

b) În multe locuri se obișnuiește a se da câte un libret fie-căruia copil, în care pre lângă note, se mai adaogă și purtarea elevilor, și în care libret este loc și pentru observațiunile părinților, cea-ce însă puțin indeplinesc. Am observat că o notă ori observare făcută atât de părinți cât și de invățător, au mai mare efect de cât ori și ce premii ori pedepsă ce li s'ar fi aplicat. Aceste observațiuni de sine se înțelege vor fi scurte și cuprinzătoare.

c) Mulți dintre părinți au obiceiul d'a veni la școlă se vadă și să întrebe despre progresul și purtarea copiilor lor. Unii se duc numai din fudulie. Ori-cum ar fi însă, invățătorul să profite de ocaziune spre a studia părinții, apucăturile lor față de copii ca să știe apoi aplica legile educațiunii ținând sémă și despre cele ce fac părinții acasă.

d) Invățătorul să cerceteze el singur la căminele lor pe părinți și copii, tot pentru a se informa de cele ce are neapărată trebuință.

Că ast-fel de visite vor avé partea lor practică și folositoare, nici să nu ne îndoim.

Wiedman, un pedagog german, spune că dînsul se folosea de ast-fel de visite ca de niște mijlôce pentru a ține disciplina, a recompensa și pedepsi pe copil.

e) Ori-ce știință este ca banul: trebuie schimbată, pusă în circulație, și mai ales știința pedagogică este o știință care nu este exclusiv numai al omului de specialitate pedagog, ci trebuie familiarisată, popularisată așa dicënd, în

tóte straturile societății. Mai ales mamelor trebuie dată în deosebită luare aminte. Numai atunci vom găsi educațiune conștiință și nu după ghicite ori nimerite cum se găsește în atâtea locuri în ȕilele nóstre.

Știința pedagogică se póte populariza prin conferințe, cari trebuie ținute de către învățatori și nu într'un mod abstract, aducend la teorii ci arátând partea practică a lucrurilor. Trebuie arátate lucrurile, legile le vom stabile în urmă. Vom lua tablouri vii din viața familiară și școlară și reflexiunile nóstre le vom adăoga după gradul de cultură a auditorilor.

Ast-fel de conferințe să se țină nu numai în oraș, dar și pe la sate.

Dar afară de conferințe ne mai stă la dispozițiune și alte mijlóce. Să înființăm în fie-care comună bibliotecă, unde să-i atragem mai ales pe țerani.

f) Cred că nu este mai puțin folositor că după ce sint mulți între dênșii cu știință de carte, să-i abonăm la ȕiare folositoare și instructive, în care să citescă tot felul de lucruri atrágátore și cari cu timpul îi va face doritori de a ști și citi totul. Ast-fel după ce am ajuns pină aici, le putem da apoi să citescă și lucruri pedagogice, firește potrivite cu gradul lor de desvoltare.

Aste și alte multe sint mijlócele cari pot lega familia cu șcôla și cari tóte pot contribui pentru un mai repede și imbucurător progres.

Traducere după *Népt-Lapja* de I. Russu

CERȘĂTÓREA

Doë ȕile rătăcise
pe la porțile bogate,
dar în drumu-î nu 'ntálnise
de cât suflete 'nghiețate.

Doë ȕile și 'ntinsese
mâna sa la toți în cale,

dar pe nimeni n'atinsese
suspinările-î fatale.

De un timp nu mai mâncase,
nopti întregi plânsese 'ntr'una;
plânsul ochii îi lăsase
innoptați spre tot d'aună.

Obosită și flămândă
de abia putea să meargă;
mărtea 'n umbră sta la pândă
urma vieței vrând să 'i ștergă.

De a fόμεi chinuire
și de frigul ce-o 'nghetase,
se tâmpise-a ei simțire
până 'n măduva din oase.

Deja crivățu 'ncepuse
de zăpadă florī să cernă
și 'n curând pe tot depuse
haina țilelor de iarnă.

De mult vocea 'i era stinsă
și tăcută rămăsese;
iși uitase mâna 'ntinsă
însă gerul 'i-o 'nchisese.

Cu ochi stinși cu buze albite,
fața în frunzele brumate
ce cad jos îngălbinite,
să reziste nu mai pôte.

De o dată se oprește
șiovăind, puterea 'i scade;
«'Mi-estefόμε»—abia și optește
trecătorilor și cade.

Pe-albul câmp ce se țesuse
dintr'a crivățului cόμε,
toți o vęd cum ea căduse
de miserie, de fόμε.

Dar și 'n sus și 'n jos în glóte
lumea trece trecătóre

invértind a vieții róte
și lăsând pe cel ce móre!...

De și crivățu 'și schimbase
suflu în lapoviță rece,
dar din lume s'adunase
de-a vedea ce se petrece.

Îar vędënd, nepesătóre,
trece, altor ducënd veste:
C'a murit o cerșătóre
și nimic că alt nu este.

Doi bogați când o vędură
cädënd, điseră: «E bétă»
Și 'n lucsósa lor trăsură
Tolăniți de drum își cată.

Timpul vesnic! Timpul trece...
omul însă nu gândește
că 'i tot om în grópa rece,
unde tot se isprăvește!

O, sármană omenire,
am deplâns a ta micime
nu și órba-ți nesimțire
și a minții 'ntunecime.

Lași să mórá pe-al têu frate,
în miserie cumplită
și îți đici: «Societate»!
Și 'ți đici: cultă și cioplită.

Minți, o! minți ca o infamă,
Armonii încântătóre
nu'mi mai plac pe-acéstă gamă.
Aș vrea fapte salvátóre.

AL. SLĂNICÉNU

(Slănic, Prahova),

CUM INVATA GERTRUDA COPII SĂI?

(Capul d'operă pedagogic al lui Pestalozzi, compus din 14 epistole adresate amicului său Gesner).

EPISTOLA A DOUASPRE-DECEA

«Scumpe amice Gesner, emoțiunea nu 'mă-a permis să termin ultima mea scrisóre. Am pus jos condeii și am făcut bine: căci, vorbele nu sint nimic, când sufletul se scufundă in négra desperare sau se înalță către cer, răpit de transportare. Pe cât timp omul este demn de darul primit, pe cât timp vrea în adevăr să se îmbunătățească prin limbagiū, limbagiul e pentru el o emblemă nobilă și sfintă a naturii lui. Dar, de îndată ce omul nu mai e demn de poziția sa, de îndată ce el nu mai are voința sinceră de a întrebuinta limbagiul la perfecționarea sa, din acel moment limbagiul devine pentru dînsul întéiul instrument al pierderii sale, auxiliarul tuturor relelor, isvorul nesecat al iluziilor rele, trista acoperitoare cu care el își acopere tóte greșelile. Numai vorba contribuie ca depravarea, stricăciunea să crească neîncetat în Europa. Dar să reviu la subiectul meu.

«In cercetările mele empirice, pe dibuite, asupra învățămîntului, n'am plecat de la un sistem pozitiv, căci nu cunoștém nici unul. Eū 'mă-am pus întrebarea: ce aș face, dacă aș voi să dau unui copil tóte cunoștințele și tóte talentele neapărat trebuincioase ca să ajungă la îndestularea internă a ființei sale, printr'o administrație bună a intereselor sale esențiale.

«Dar tocmai acum bag de sémă că, in tóte epistolele ce 'ți-am scris pân'aci, am examinat numai primul termen ai cestiunii, adică a da cunoștințe copilului, și că n'am ținut nici o vorbă despre mijlócele de a-i procura priceperea practică, cel puțin acea care nu e anume obiectul învățămîntului însuși, in fie-care din ramurile sale. Și totuși, iscusința practică de care omul are nevoie pentru ca să ajungă la satisfacerea dinăuntru ființei sale, nu se mărginește numai la acele câte-va ramuri de cunoștințe ce natura metodei mele de învățămînt m'a silit să ating.

«Nu trebuie să existe acé lipsă, căci știința fără pricepere practică, este póte darul cel mai grósnic ce un geniū rău făcător a făcut generației nóstre.

«Muritorule, tu a cărui natură corporală are atâtea trebuințe și tóte apetiturile, pentru a le satisface tu trebuie să cunoști și să cugeți, dar tu trebuie să și pui in practică, să

lucrați. Cugetarea și acțiunea trebuiesc să fie, una față cu alta, ca isvorul și riul: oprirea uneia trebuie să aducă oprirea celei-l'alte, și vice-versa. Dar nu pôte fi așa, când talentele fără cari indetularea trebuințelor și poftelor tale este cu neputință, n'aũ fost cultivate in tine cu aceeași iscusință ca și știința, n'aũ fost duse la nivelul cunoștințelor ce ai despre obiectele trebuințelor și poftelor tale. Desvoltarea acestor talente însă, se întemeiază pe aceleși legi mecanice pe cari se întemeiază și desvoltarea cunoștințelor noastre.

«Mecanismul naturii e unul și acelaș in viața plantei, in a animalului, a cărui organizare e curat materială și in a omului a cărui organizare este asemenea materială, dar care este capabil să facă numai cea ce voește. Acest mecanism este tot-d'a-una asemenea sieși in intreitele rezultate ce pôte produce in noi; căci, mai înteu, legile cărora se supune acest mecanism pot lucra numai materialicește asupra organizații noastre corporale, după cum ele lucrăză in genere asupra firii animale; al doilea, ele lucrăză asupra noastră determinând rațiunile materiale ale judițiilor și voințelor noastre; din acest punct de vedere, ele sint elementele materiale ale opiniilor, tendințelor și hotăririlor noastre. In fine, al treilea, ele lucrăză asupra noastră făcându-ne să dobândim aptitudinile fizice a căror trebuință e simțită de instinctul nostru și recunoscută de inteligența noastră și a cărei căutare ne este impusă de voința noastră. Dar și pentru această parte a educații omenilor, arta (practica) trebuie pusă in locul naturii fizice, sau mai esact in locul condițiilor accidentale unde arta se presintă in privința fie-cărui din noi, și să se raporte la cunoștințele, la luminile și la procedările ce ea, arta, ne a desveluit in decursul atator vécuri, spre marele folos al némului omenesc.

«Ca individ, omul n'a perdut sentimentul acestor trebuințe esențiale ale educații sale; instinctul lui firesc, unit cu cunoștințele ce posedă, il impinge in această cale. Părinții nu lasă pe copil in starea lui naturală, nici profesorul pe elevul său; dar guvernele se inșală tot-d'a-una și in tôte lucrurile cu mult mai mult de cât indiviții. Societățile omenilor n'aũ instinct care să le dea impulsie și, când nu lucrăză instinctul, adevêrul perde tot-d'a-una jumătate din drepturile sale.

«Da, se știe de toți că guvernul se face singur vinovat către popor pentru o greșală de care nici un părinte n'ar voi să se facă vinovat către copilul său, nici un dascăl către școlarul său. Da, in ce privește dobândirea calităților practice de care are nevoie omul să ajungă la indetularea intimă a firii sale, printr'o administrație bună a intereselor

sale cele mai esențiale, popóarele europene nu primesc de la guvernele lor nici umbra unei impulsii publice și generale.

Guvernele n'aũ nici un invetãmint public de *cunoștințe practice*, afarã de cea ce privește arta de a omori ómeni. Organisația militarã mãnãcã tot ce se datorește poporului, sau mai bine tot ce poporul își datorește sieși; mãnãcã tot ce i se stórcce și ce i se va mai stórcce din ce in ce mai mult, pentru cã el nu dobãndește nici o datã rezultatele in vederea cãrora i se spune cã este stors. Dar aceste promisiuni sint de așã naturã cã, dacã s'ar indeplini, stórcerea poporului s'ar schimba in dreptate, suferința in liniște și in fericire publicã, cari sint urmãrile justiții. Astã-đi inșã se smulge veduvii pãinea de care ea se priva spre a o da copilașului ei, și acẽsta fãrã folos nici profit pentru popor, ba incã contra intereselor lui, numai pentru ca sã legitimizeze și sã justifice nelegalitatea și nedreptãțirea la cari e supus; intocmai dupẽ cum altã datã se rãpia pãinea veduvii și a orfanului pentru intretinerea nepotismului cãlugãresc.¹⁾ Fie nepotism cãlugãresc sau nedreptate civilã, in amẽndouẽ casurile și tot-d'a-una sub cuvint de bine obștesc, guvernele aũ alergat la aceleși mijloce și la impositiv asupra poporului, din cari unele pentru mântuirea sufletului, cele-l'alte pentru fericirea lui in acẽstã lume. Dar, toți știm cã rezultatele produse de intrebuiñțarea acestor impositiv sint cu totul contrarii mântuirii sufletești a poporului și fericirii lui pãmintești.

«Poporul european este orfan și nenorocit. Cea mai mare parte din acei cari sint aprópe de el spre a-l putẽ ajuta aũ tot-d'a-una alt-ceva de fãcut de cãt sã cugete la binele lui. Cãnd veđi manierele lor blãnde fața cu animalele din staul, sau chiar cu cãinii și cu pisicile, i-ai crede cã sint umanitari, buní și cu poporul, dar nu este așã: mulți din ei nici nu mai sint ómeni fața cu poporul. Aceste ființe trãesc din veniturile proprietãților, fãrã sã se gãndescã un moment la strimtorarea ce aceste venituri causẽzã celor din jurul lor. Ei nu știu de loc pinã la ce punt intinderea continuã a espedientelor și a greșelilor cari nãvãlesc educația, scãderea crescẽdã a bunei credințe in practica vieții, lipsa de raspundere crescẽdã đilnic, pentru acei cari abusẽzã de fortuna publicã, din care urmẽzã grósnica agravare a slãbirii fizice in clase și la ómenii cari sint respundẽtori de fapt, dacã nu de drept, și cari vor sã-și spele in veniturile lor

¹⁾ Acẽsta se póte dice mai mult de țerile catolice,

măinile pângărite, ei nu știu, Țic, până la ce punct aceste lucruri degradă poporul, aduce turburare în spiritul lui, i răpește or-ce bucurie și or-ce sentiment omenesc. Ei nu știu pină la ce punct, reclamările poporului sint aȚi sȡudui-tore. Ei nu știu cât de grea devine din Ți în Ți ducerea unei vieȚe religiose și oneste, și lăsarea de copii cu rost bun și potrivit condiȚii lor; și mai presus de tôte ei nu știu disproporȚia dintre cea ce ei storc fără milă de la nenorocit și dintre mijlôcele ce ei i lasă să câștigue numai cât reclamă de la el. Dar să mă întorc, de unde am plecat.

» Desvoltarea aptitudinilor corporeale se face ca și desvoltarea cunoștinȚelor esenȚiale: statul ar trebui și ar pute face fără greutate din acestă afacere obiectul unui invȚămint practic pentru pupor. Dar acest invȚămint presupune, ca or-care invȚămint, un mecanism care să mȡrgă în fundul lucrurilor, un abecedar tehnic, adică reguli tehnice generale. Numai observând acele reguli, educaȚia corpului ar pute fi dată copiilor într'un șir de exerciȚii cari, mergând treptat de la simplu la complex, ar trebui să producă rezultate sigure și să desvolte la școlari o înlesnire spre a-și apropria, din Ți în Ți mai mult, tôte calităȚile a căroră posesie le este neapărat trebuinȚoasă. Dar însuși acel abecedar nu este găsit pinacum, căci se descoperă rar cea ce nimeni nu caută. Cu tôte acestea el e fôrte ușor de găsit; căci e vorba a-i da ca punct de plecare manifestările cele mai simple ale puterilor corporeale, cari manifestări sint sȡminta aptitudinilor celor mai complicate ale omului.

» A lovi, a duce, a arunca, a împinge, a trage, a întôrce, a suci, a mânui arma, și tôte celelalte lucruri de felul acesta sint manifestările simple cele mai însemnate ale puterilor nôstre corporeale. De și cu totul deosibite unele de altele, ele îmbrăȚșază în întregul lor și fie-care în parte, elementele tuturor faptelor posibile, chiar cele mai complexe, pe cari se întemeiază ocupaȚiile ômenilor; de unde urmȡză că abecedarul aptitudinilor corporeale va trebui să începă negreșit cu exerciȚii dins din prima copilărie, aranjate dup'o regulă psihologică și aplicate la tôte aceste fapte în genere și fie-căruiă din ele în parte.

» Dar dacă, pentru abecedarul intuiȚiunii, sintem mult mai înapoiȚi de cât femeile din Apenzel și de cât minunata lor pasere de hârtie multicoloră; apoi, pentru abecedarul aptitudinilor practice, sintem cu desăvȡșire întrecuȚi chiar de sȡlbaticii cei mai din urmă și prin priceperea ce aȡ de a lovi, de a transporta, a trage, a duce, a arunca, etc.

» Nenorocirea este că acel șir treptat de exerciȚii, de la

primele pînă la ultimele, adică pînă la educația completă a sistemului nervos și dobândirea completă a deprinderii de a sevărsi cu siguranță și în felurite moduri fapta de a lovi sau de a împinge, de a arunca sau de a mînuși arma, și care ne dă siguranța piciorului și a mîinii, atît în mișcările contrarii cît și în cele cari tind spre acelaș scop, nenorocirea este, ȃic cã, tôte acestea nu se vor realiza nici o datã în Europa, în ce privește educația popórelor. Cuvîntul este cã avem numai școli de citire, de scriere, de recitãri, de catehisme, pe cãnd ne-ar trebui școli de ómeni. Dar școlele cari sã formeze ómeni n'ar conveni principiilor de nepotism și de nelegalitãți pentru cari se întrebuinteazã banii publici.

»Mecanismul care ne dã destoinicia de a isbuti în afaceri, acel mecanism urmẽzã în tocmai acelãși procedãri ca și cel care ne dã cunoștințele și pentru dezvoltarea nóstrã individualã, principiile pe cari acela se intemeiazã sint póte și mai profunde: ca sã putem, trebuie neapãrat sã lucrãm; ca sã știm, adesea ne putem mulțami a sta în nelucrare, numai a vedé și a auđi. Relativ la calitãțile nóstre practice, sintem nu-numai centrul dezvoltãrii lor, dar încã determinãm forțe adesea întrebuinteazã ce facem cu ele afarã din noi, cu condiția însă sã nu eșim din hotãrele ce legile mecanismului fistic ne-aũ fixat. Dupe cum în natura nóstrã fãrã mãrgini, forma individualã a fie-cãrui lucru a fost determinatã de situație, de necesitate și de împrejurãri; așã și în nemãrginirea acesteia naturi vii care provócã dezvoltarea facultãților nóstre, tot situația, necesitatea și circumstanțele determinã caracterul special al fie-cãrii calitãți de execuție de care avem mai multã nevoie,

»Dupe aceste considerante, noi sintem cu desãvirșire datori sã arãtãm felul întrebuintãrii capacitãților nóstre, și orce metodã care (în desfășurarea facultãților și talentelor nóstre,) ne depãrtẽzã de punctul central, unde s'aplicã preocuparea nóstrã personalã pentru tot ce ómenii aũ de datorie sã aducã la îndeplinire, sã supórtẽ, sã prevadã și s'asigure în decursul ȃilelor vieții lor; orce metodã care depãrtẽzã ast-fel de la dobãndirea anume a calitãților de care avem nevoie și care calitãți ni se cer de condițiile particulare ale locurilor și persónelor unde ne aflãm; orce metodã, ȃic, de acest fel, ne învrășbește cu aceste condiții, sau ne fac cu desevãrsire necapabili de a le îndeplini. Orcẽ ast-fel de direcție trebuie sã fie privitã ca contrarie adevãratei metode de educație, ca o abatere de la legile naturii și de la legăturile armonice ale ființei nóstre cu ea însăși și cu tot ce

există. Deci o atare metodă trebuie privită ca o pedică a proprii noastre perfecționări, a instrucții profesionale, a dezvoltării în noi a sentimentului datorii; ca o călăuză înșelătoare, puind în primejdie tot ce avem în noi mai prețios, și care ne împedică să ne alipim cu inimă curată și cu tot sufletul de acea ce formeză adevărata noastră individualitate, de rolul real și pozitiv ce împlinim în viața noastră. Un sistem de învățămînt care pòrtă în el sămînța tuturor acestor rele, dupe ce că viața omului e semănată cu atâtea suferințe, un asemenea sistem trebuie să înspăimînte pe tatăl și pe mama de familie cari țin din inimă la liniștea vieții copilului lor; cu atât mai mult că nenorocirile nenumărate aduse de o civilizație mincinosă și fără temelii, și chiar de nenorocita noastră revoluție, aũ putut găsi principalul lor isvor în greșelile acestei naturi care, de vécuri, se arătau atât în învățămînt cât și în lipsa de învățămînt popular.

»Am vèdut că metoda psihologică, întrebuintată pentru dezvoltarea facultății noastre de a cunoște, trebuie întemeiată pe un abecedar al intuiției care să serve de călăuză copilului și al cărui scop trebuie să fie de a duce noțiunile dobîndite la cé mai înaltă tréptă de limpezime și de precisiune. De asemenea, cultivarea calităților active, (acéstă temelie materială a virtuții,) cere negreșit descoperirea unui abecedar al acestui mod de dezvoltare a facultăților noastre, și luând acest abecedar de călăuză, să pregătéscă pe copil pentru acea armonie a funcțiilor fizice, care armonie e condiția înțelepciunii omenéști și a virtuților practice, și care trebuie să ne sprijine în *practicarea* virtuții, pînă când organizația noastră, perfecționată prin acéstă metodă, să nu mai aibe nevoie de susțitorii, și să fim ridicați la virtutea care trăește de sineși, în deplina sa maturitate. Ast-fel sint datele ce urméză, în dezvoltările sale, singura procedură proprie a forma pe ómeni pentru virtute, și care procedură constă în trecerea de la calități desévèrșit dobândite la cunoștința regulilor, dupe cum procedura culturii inteligenței constă în trecerea de la intuițiuni perfecte la noțiuni precise și de la acestea la expresia lor prin vorbă, adică la definiții. Și, dupe cum întrebuintarea definițiilor înainte de intuiția obiectelor, face din școlari niște proști cari se cred pré mult, de asemenea discursurile asupra virtuții, înainte de practicarea virtuții, fac din școlari niște stricați fudui. Sint sigur că experiența va învedera dreptatea celor susținute de mine în acéstă privință. Lipsele în învățămîntul practic și material al virtuții produc urmări tot așa de rele ca și lipsurile în învățămîntul practic și material al științei.

»Dar aci îmi vine înainte altă problemă și mai însemnată, anume : cum pôte primi copilul o educație ast-fel ca purtarea ce i se va impune de nevoi și de datorie, în decursul vieții lui, să se facă o a doua natură a lui, în toate casurile vieții? Cum se pôte dobândi acest rezultat, nu-numai pentru puntele esențiale ale rolului care-i e destinat, ci și pentru schimbările de poziție și de condiții ale existenței cărora va fi supus ?

»Acastă problemă constă în a forma din copilă, îmbrăcată încă în hănuțele ei de copilăș, pe soția care va mulțami pe bărbatul ei, pe mama curagiosă care va fi la înălțimea misiii sale ; constă în a forma din băețelul, încă purtând haine de copil, pe bărbatul care va mulțami pe soția lui, pe tatăl curagios care va ști să-și ducă sarcina cu demnitate.

»Ce problemă importantă, scumpe Gesner ! Audi, să faci ca însuși spiritul misiunii ce copii sint chemați să îndeplinescă odată aici pe pământ, ca acest spirit să devină o a doua natură a lor !

»Și în adevăr, ce problemă mai înaltă de cât faptul de a face să intre în sângele și în vinele copilului mijlocele materiale cari să favorise dispozițiile, înclinările innăscute pentru înțelepciune și virtute, fără să lași timpul material ca ferberea plăcerilor și a îndestulărilor libere ale firii să fi introdus în sânge și în vine o corupție profundă, mortală înțelepciunii și virtuții !

»Și această problemă, amice Gesner, este deslegată. Aceleși legi ale mecanismului fizic, cari desvoltă în noi principiile materiale ale înțelepciunii, desvoltă și mijlocele materiale cari ne înlesnesc virtutea. Dar espunerea deslegării acestei probleme în toate amănuntele sale o voi face altă dată.»

CUPRINSUL PE SCURT AL EPISTOLEI A 12 CARE S'A SFÎRȘIT ACI.

La începutul epistolei Pestalozzi vorbește despre mărimea și neputința limbajului, apoi arată că nu e destul a da copilului știință, ci trebuie a-i da și destoinicia de a isbuti în afaceri, care învățămint nu e dat încă poporului care, astă-đi ca și altă dată, este stors și înșelat de acei ce-l guvernă. Acest învățămint trebuie întemeiat pe reguli tehnici și pe un șir treptat de exerciții corporale ;—trebuie conceput așa ca să procure ómenilor aptitudinile speciale de cari ei au nevoie dupe condițiile existenței lor.

Acest învățămint trebuie să-și propună dobândirea echilibrului funcțiilor ființei omenești, echilibru neapărat trebuincios pentru împlinirea datoriilor vieții și practicei virtuții. Procedura este tot-d'auna aceeași, adică practica, aplicarea întâiu și apoi teoria.

E. B.

TRANSFORMISMUL

EVOLUȚIUNEA MATERIEI ȘI A FIINȚELOR VII

INTRODUCȚIUNE

Acum câți-va ani, o curiozitate demnă de iertat unui om care trăise pîn'atunci în mijlocul popórelor mai mult sau mai puțin sélbatice, mă împinse să vizitez palatul institutului național din Paris și răs-bii în sanctuarul Academii de științe.

Era iarna. Intr'o sală mare, staū împrejurul unei mese vr'o cînci-deci de bătrîni. Țestele lor pleșuve și lucióse se reflectau în pálpă-indu-le flacări ale lumînărilor ce erau așezate înaintele-le. Vădënd astă sală tot atît de rēū luminată cît și de rēū împărțită din pun-tul de vedere *acustic*, cu greū ai fi putut ghici că é conține tot ce Franța avea mai însemnat în geometrie și fizică.

Pe băncile așezate de-a lungul zidurilor se vedea un număr óre-care de ómenī, relativ tineri, a căror principală preocupățiune, mi se păru că este de a atrage atentiunea bătrănilor.

Din timp în timp, câte unul din bătrîni se scula, mormăia câte ceva și apoi iarăși se aședa. Mi se pare că era vorba despre filoxeră.

Unul propunea să se smulgă tóte viile dintr'o jumătate a Franții spre a împiedica bolnăvirea celor-l-alte ; un altul se mărghinea de a cere trimirerea în mijlocul viilor de medici, spre a arunca peste fi-loxeră insecticidul numit Dumas.

În mijlocul unei nepăsări universale, ei își propuneaū ideile și 'și pronunța proorociile lor cu o gravitate și cu un pesimism ce-l dá încrederea órbă în știința lor.

Când eram gata să plec, cuvéntul fu dat unuia din cei mai iluștri membrii ai acestui areopag, care începu prin următóarele cuvinte : „Ființele vii se împart în trei regnuri păstrându-și fie-care felul sēū : regnul vegetal, regnul animal, și, adaogă cu un gest ce avea aerul de a fi solemn, regnul *hominal*.” Auđindu-l, cea de pe urmă ilusiune mi se spulberă. Acest doctor, acest fiziologist, acest conductor al științii moderne, se deștepta fără îndoială dintr'un somn de 3, 4 sute de ani. Nu mai ascultaī. Acest academician, mă gândiam de-părtându-mē, exprimă într'o singură vorbă, o opiniune tot așa de veche ca și lumea.

De sigur, unui om nu-î place să fie un animal. La Greci și la Romani era de ajuns să fi fost rege sau împărat, pentru ca el singur să-și divinizeze traiul. În toate vremile cea mai mare parte dintre zei erau făcuți din oameni. La Ovrei, omul care trecea de reprezentantul umililor și al celor mici, fiind-că era mai modest, se mulțumi a se proclama fiul zeului.

Mulți din oamenii cei mai învățați și din cei mai iluștrii filosofi n'aș putut scăpa de ridicul voind să facă din om o ființă a parte. *Linné* deosibește pe om de cele lalte ființe cu numele de *Sapiens*. Pentru *Pascal* „omul nu este nici ânger nici bestie.”, *Descartes*, după ce-și formula admirabila sa teorie asupra mecanicii animale, baza materialismului nostru modern, se oprește în fața omului. El nu îndrăznește să-și întindă învățătura sa pînă la om; i dăruiește cu o deosebită generositate suflet nematerial, esența divină, ce cu drept e refușată altor animale. *Spinoza* pune pe Dumnezeu în totă natura. *D'Alembert*, enciclopedistul, matematicianul, cade la rîndul său în această greșală. Nu roșește să scrie: „Totul ne silește să punem pe om în drumul ce desparte pe Dumnezeu de spirite și de corpuri.” Și voește ca mai înainte de a învăța restul naturii să studiem pe om, după „Dumnezeu” și după „spiritele create.”

Un învățat modern, nemaî îndrăsnind, cu *Linné*, să facă din inteligență un drept curat numai al omului, atribuie omului, ca un ce care să-l deosibescă de cele-lalte animale, *religiositatea*. De unde ar rezulta că oameni destul de perfecți, dacă și-ar pierde religiositatea, ar fi mult mai puțin oameni de cât fetișii din Africa și Australia.

Nu mi se pare cu neputință, că credința unui suflet nemuritor și a unei vieți viitoare să fie inspirate omului numai pentru a se deosebi de cele-lalte viețuitoare.

În adevăr, mulți, din cei cari admît teoriile lui Lamarck și ale lui Darwin în privința animalelor și vegetalelor, nu voesc să le aplice și omului. Prea puțin le pasă dacă mămuțele aș fost niște oameni degenerați, ei nu se pot uni cu ideia că oamenii sînt niște mămuțe perfecționate.

Fără să vorbesc de religii. cea mai mare parte din doctrinele filosofice și sistemele politice sau sociale sînt îmbuibate de acest principiu greșit, că omul este o ființă deosebită, cu organizațiune și cu facultăți care nu se găsesc de cât în el, și cu putință de a fi

studiat singur, fără să fie nevoie de a ne ocupa de legăturile cu celelalte viețuitoare, nici chiar de mediul în care se găsește.

Descartes, nu Țice : *simț*, decî sînt, ceia-ce ar arăta legăturile omului cu lumea din afară ; dar, *gîndesc*, decî sînt. Mediul care-l înconjoară, ceia-ce va să Țică că tot ce-i este strein i se pare de o natură așa de deosebită de a sa în cît nu crede nemerit de a se mai ocupa de ele. Ceia-ce consideră la animale ca o mișcare provocată, la om o crede ca spontană, de la sineși.

El nu vede că propria-i cugetare, ca și la alte animale. nu este de cît o rezultată mecanică a acțiunilor exercitate asupra lui de mediul în care se găsește.

Chiar pozitivistilor se pare că le este frică de a se atinge de chestiunea locului ce omul ocupă în natură, și se căsnesc mai mult de a se scăpa de dînsa de cît de a o deslega.

Inșiși cei mai mari transformiști aũ arătat slăbiciuni foarte curioase.

În sistemul său, Lamarck întroduce Divinitatea, fără ca să se pôtă vedea bine, la ce-i slujește acêsta, pentru că el admite generațiunea spontană pentru ființele vii inferioare și transformațiunea ca cauză productrice a altora. Nici Darwin nu îndrăsneste să atingă acêstă chestiune, pôte, pentru a se feri de loviturile ce ar ridica doctrina lui, dacă i ar formula urmările trebuincioase și extreme; ori cum ar fi, întreaga sa operă este îmbuibată de deism și spiritualism.

Nu creȚ ca vr'un istoric să se fi pus să judece întâmplările trecutului spre a prevedea pe ale viitorului, ca un naturalist care-și pune în gînd de a studia evoluțiunea și moravurile unui animal din societate. Cei mai însemnați din ei aũ invocat, la fie-care pas, fie providența, fie întâmplarea ; mulți bagă în mersul întâmplărilor omenești, precum face L. Blanc, ómenî providențiali, cu pericolul de a face Divinitatea în care ei cred răspondătoare de crimele și de înșelăciunile Cesarilor, Ludovicilor, Napoleonilor, etc.

Printre scriitorii politici, unui aũ fost mai în lrăsneși, dar cei cari aũ admis cu mai puțină restricțiune, principiul naturii animale la om, se lasă a fi tărăiți de obicei și stăpăriți de influența opiniunilor admise în general, uitând la fie-care pas punctul lor de plecare. Și nu este dar de mirare că tóte aceste sisteme politice și sociale nu pot fi aplicate cu folos societăȚilor omenești, și că omul, în interesul

căruia se pretinde a le face, își pune cea mai mare parte din puterile sale spre a le combate.

Ajunsesem în fața Tuilerilor. Înainte-mi se ivi ferestra cu balconul ei aurit, ce Carol al IX deschise în ziua de Sft. Barthelemy, și prin care împuşca, spre a se înveseli, pe acei cari fugăriseră pe omorîtorii săi. Mă întrebați, ce-ar fi făcut locuitorii unui furnicar, dacă vr'unuia din ei iar fi venit gustul să sugrume pe vr'un membru al societății? Palatul regilor părea că-mi răspunde: „10 August 1792, 2 Septembrie 1792, 21 Ianuarie 1793.“ Dar, pentru ce atâta trecere de vreme între atentat și resbunare, între puşca prințului și spânzu rătorea poporului? Pentru-ce acest omorîtor, Carol al IX, el singur, contra unui popor întreg, n'a fost îndată sugrumat, ca o fiară sălbatică, de către prietini și părinții victimelor? Pentru-ce, la om o lașitate și părtinire ce nu s'ar vedea la o furnică?

Mai departe, pe marginea Senei, un câine slab și plin de nevoi, o haimana fără stăpân, rodea un os ce fără îndoială luase dupe vr'un morman de gunoi. O livretă sărind și îmbrăcată cu o haină de postav albastru, cusută pe margini cu fir galben, și pe la colțuri cu corone de comite, vrea să'i răpescă osul. Cărta nu fu lungă; un urlet surd, și două lovituri de colți fură responsul proprietarului către acest parazit elegant.

Cam fără voie mi-adusei aminte, că nu sînt nici 100 de ani, de când un om care avea un titlu său purta o sutană, putea să se facă stăpân pe bunul semănelui său, fructul muncii și al sudorilor lui, fără să'i fie tēmă de cea mai mică împotrivire din partea păgubașului.

Ajungînd pe piața Luvrului mi-adusei aminte două scene la cari eram de față dimineața: o nuntă eșia din biserică: mirésa era tînără frumoasă și se dicea, foarte bogată; bărbatul era bătrîn urît, prăpădit de ticăloșii, și sărăcit de joc de cărți. dar el ocupa o pozițiune înaltă, politică, și părintele care'i dăduse această încântătoare fată, dicea cu mândrie: „Ginere-mie, senatorul.“

Alături de tot, sub castanii pieței, o coțelușă frumușică, urmărită de o mulțime de galanți, mușca, când în dreapta când în stînga, pe toți acei cari prea se întindeu cu îndrăsnéla. Unul, singur, cu un ochi viu și inteligent, i plăcu, și lăsându-l să se apropie mai mult, perechea fericită se depărtă, alesul arătându'și colții cîrdului de desprețuiți.

Băgările de sémă ce făcui mă duseră la acest sfârșit, câinele individ, liber în societatea căinésă, omul sclav, în societatea omenésă; animalul păstrându-și tot-d'a-una individualitatea sa, apărând-o chiar cu pericolul vieții sale; omul părăsind pe a sa celui d'ântăi venit; societățile animale avënd regine cari dau naștere la cetățeni, societățile omenéști avënd regi cari să sugrume pe cetățeni.

A căuta pricina acestei stări pe care Boetiu a nemerit'o așa de bine dându-i numele de „slugărnice de bună voce,” și a mijlócelor de a o face să nu mai fie, mi se pare obiectul unui studiū de o înaltă importanță.

Pricina înjosirii omului față în față cu cele-l-alte animale, recăștigarea drepturilor sale individuale, mi s'aū părut fórte bine resumate în vorba academicianului: „regnul hominal,” și într'aceia a lui Pascal: „omul nu este nici ânger, nici fiară sêlbatică.”

Deci următorul studiū va avé de obiect aceste cestiuni.

(Dupe Lanessan. de D-I D. Ionescu)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

STUDII ASUPRA LITERATURII POPULARE ¹⁾

2. ROMÂNISMELE

(VORBELE, IDIOTISMELE)

Românismele sînt cuvinte cu două înțelesuri saū cum Ńice românul, vorbe în doi perî. Prin aceste cuvinte, românul exprimă fórte clar o mulțime de noțiuni abstracte pentru a nu-l pricepe ori-ce strein.

Ele sînt înțelese de toți Români, adică cum le înțelege românul din munte, tot așa de bine și cel de la câmp și cel din baltă. Românul s'a servit de asemenea vorbe atunci, când țara era plină de streini și pentru a nu fi pricepuți, ei se servéu între dînșii de asemenea vorbe. Cu ele ei se servesc și pînă astă-đi. Fie-care vorbă își are înțelesul ei și de multe din ele se légă și câte o mică istorióră așa d. e. «A mîncat din Pomana dracului.» «Ploué cu cârnați.» «O sāraca pățita mult e pricepută» etc. Unii dintre scriitori le-aū

¹⁾ Veđi No. 7 a. c. al acestei reviste, pagina 331.

numit vorbe, alţii idiotisme, iar alţii românisme. Le voiŷ numi ŷi eŷ românisme, sub cuvîntul, cã ele nu mai sînt usitate ŷi de alte popore de cãt numai de poporul român.

Voiŷ da aci un numer de asemenea românisme :

1. «Umblã ca pe supt pãmînt,» se ŷice despre acei omeni, care umblã sau se duc unde-va, sau fac ceva fãrã ca sã ŷtie nimeni.

2. «Mãnãncã linte sã-i vinã minte,» se ŷice despre aceia cari aŷ puŷinã minte.

3. «Frige linte.» Se ŷice despre cei ce sînt slabi, plãpãndi la frig ŷi la ori ce, gãlbînicioŷi. La aceŷtia se mai întrebuintezã ŷi : «Mãnãncã numai Miercurea ŷi Vinerea.»

4. «Pare cã e o curcã rebegitã.» Se zice despre aceia cari sînt tare friguroŷi sau staŷ stãrciŷi, ipeperniciŷi. Li se mai ŷice ŷi aŷa : «Par-cã te-a ploat aŷa stai!»

5. «A mãnecat din pomana dracului.» Se ŷice despre omeni cari aŷ barbã ŷi mustãŷi puŷine, adicã cari sînt spãni. Despre omenii spãni vine vorba de la urmãtoarea snovã.

O datã s'a intãmplat ca sã mórã mama unui drac ŷi fãcu ŷi el pomana, unde chemã pe toŷi omenii ce se aflaŷ pe acolo prin prejur, dar ca sã riŷã de dênŷii a fãcut niŷte linguri cu cõdele mai mari de cãt un stãnjen, ŷi tot-de-odatã poruncise sã le aducã ŷi ciorba fõrte ferbinte, ca ast-fel mãnãcãnd sã se opãrescã. Omenii cari venise vødend, cã nu-i chip de a putã mãnca cu asemenea linguri ŷi mai ales cã ciorba era ferbinte tare ŷi se opãrãu, aŷ plecat cu toŷii vødend cã dracul a ris de ei, ŷi aŷ lãsat pomana nemãncatã.

Dar cãŷi-va dintre omeni ŷi mai ai dracului ca dracul, remase mai in urmã de cei-l'ãlŷi ŷi se vorbi sã se intõrcã îndãrãt ŷi sã mãnãnce pomana dracului, adicã sã se punã faŷã in faŷã cãte doi ŷi unul sã dea cu lingura ciorbã celui din faŷa lui ŷi cel-l'alt celui ce l'a îndopat pe el. Aŷa ŷi fãcurã ŷi ast-fel a mãnecat pomana dracului; dar ca cu mãna altuia, cã tot se stropirã pe faŷã ŷi se opãrirã cu ciorbã ŷi le-aŷ cãduť pãrul din barbã ŷi din mustãŷi rãmãnendu-le numai cãte cãte-va fire sgãrcite ŷi alea, dar tot a pãcãlit ŷi ei pe drac mãnãcãndu-i pomana. Vødendu-i cei-l'ãlŷi aŷa

opăriți le-aū ȃis : «Voi ați mȃncat din pomana dracului.» De atunci a rȃmas vorba și pȃnȃ acum.

6. «Sȃraca pȃțita mult e priceputȃ,» se ȃice acelorȃ cari spunȃnd cine-va o pȃțanie, ei o iaū inainte și o spun ca cȃnd ar fi pȃțit'o ei. Acestȃ a rȃmas proverbial din urmȃtoarea svȃnȃ :

O cocȃnȃ trimise pe feciorul sȃu cari era țigan, ca sȃ cȃrȃ struguri de la vierul viei vecine. Țiganul fȃrȃ sȃ se mai ducȃ pe la vier sȃ'și cȃrȃ voe, intrȃ in vie și incede a rupe la struguri, Vierul dȃnd peste dinsul, il ințrebȃ : Cu a cui voe ai intrat in vie, țigane ?

—Cu a cocȃnei, stȃpȃna mea.

Apoi fiind-cȃ ai intrat și fȃrȃ voia mea, ȃise vierul, stȃi sȃ iți dȃu și ceva de cheltuȃlȃ.

Și numai de cȃt incedu a-l trȃnti pe țigan de pȃr, pȃnȃ cȃnd il nȃuci, și cȃnd scȃpȃ din bȃtae, nu se opri de cȃt tocmai in odaia cocȃnei.

Cocȃna il ințrebȃ : dar ce ai pȃțit, țigane, de ai venit fȃrȃ struguri și așȃ cu pȃrul vulvoiu ?

—Pȃi ves-cȃ m'a hȃ, cocȃnȃ.

—Ce tea hȃ, mȃ ?

—M'a hȃ ?

—Te o fi bȃtut, țigane, ȃise o altȃ cocȃnȃ ce era mosa-firȃ și era acolo de fațȃ.

—Sȃraca pȃțita, mult e priceputȃ, strigȃ de odatȃ țiganul.

3. CHIOTELE

Romȃniȃ aprȃpe din tȃte provinciile aū obiceiul ca la jocurile lor de veselie și in timpul sȃrbȃtorilor, de a ȃice din gurȃ versuri de glumȃ sau mȃgulitȃre pentru cei ce sint pe demarginea horii, sau streinilor ce s'ar afla la petrece-reȃ lor.

Și fiind-cȃ flȃcȃii cȃnd jocȃ și rostesc asemenea versuri, ei strigȃ tare, ca sȃ fie auȃțiȃ de toȃi din horȃ și de pe margine, de aceia ele se numesc *chiote*.

Chiotele sint niște mici frȃse in formȃ poeticȃ asemȃnȃndu-se cu doina. Cele mai multe din aceste chiote sint

adeverate mǎrgǎritare ale literaturii populare. Ele nu sînt tot aceleaşi la orî ce joc. Aşa cînd jîcǎ *sêrba*, recitezǎ urmǎtorele versuri :

«Ascultaţi, lume, la mine
«Sǎ vê spuiũ d'o sêrbǎ bine.»

Orî :

«Frunzulişǎ fir de pae
Lǎsaţi stǎngul la bǎtae.»

Orî :

«A pierdut sêrbu cojocu
I arde inima ca focu.
A pierdut sêrba pestelca
I e inima ca sfecla.»

Iar cînd jîcǎ *dura*, atunci recitezǎ urmǎtorele versuri :

«A trimis popa Andrei
Sǎ-î dǎm duriî numai trei.
A trimis popa Radu
Sǎ-î dǎm duriî numai patru.
A ðis popa Nǎstase
Sǎ-î dǎm duriî numai şase.»

Şi la alte jocuri alte chiote cari aũ multe variante.

Colecţiuni de chiote nu s'aũ fǎcut pinǎ acum, dar s'aũ gǎsit un mic numêr de chiote în colecţiunea publicatǎ de V. Alexandri sub titlul de *Poesiile populare ale Românilor, 1867*. Cred cǎ cu timpul vom avê o colecţiune completǎ de asemenea chiote, cari trebuiesc aranjate aşa dupǎ cum Românul le exprimǎ la fie-care joc.

4. SNÓVELE

Snóvele numite şi anecdote sînt nişte mici istoriîre satirice orî instructive. Ele ne fac sǎ cunoştem mai bine caracterul persónelor orî ale altor naţiuni, şi pe cari Românul sfǎtos orî limbut îi place sǎ le spunǎ în orî ce timp în adunǎri, şi celor ce nu le ştiu. Cele mai multe din vorbe (românisme) fac parte din câte o asemenea anecdotǎ, ca, d. e. *A mǎncat din pomana dracului, orî acru de la naşiu*

etc. Prin ele se biciuesc prostiile ómenilor de orí-ce națiune cari aũ fost în contact cu Românii saũ chiar pe unii dintre ei cari eraũ proști, bună-órá, *cu popa care nu știa carte și îngropa morțiĩ nóptea, fiind-că nu știa să-ĩ slujescă, orĩ despre un țigan care a furat o pușcă și a đis că a erescut'o etc.* Așa sint anecdote despre *popi, țigani, unguni, greci (fanarioți), nemți, ovrei* de cari țara nóstră este plină, și cari aũ umplut'o întocmai ca trântorii cari umplu stupiĩ primă-vara. Românul cu caracterul seũ cel blând nu a făcut alt ceva pentru acești parasiți, de cât le-aũ scornit numai câte o asemenea satiră în prosă, ce o numim anecdotă.

Colecțiunĩ de anecdote s'aũ publicat mai multe, așa Anton Pann a publicat *Povestea vorbiĩ* în 1853, *Fabule și istorióre*, 2 volume, în 1841, *Șeđétóre la țară*, 2 volume, în 1852; *Románul glumeț*; alții *Svóne*, în 1879 și *Cornicea satelor* în 1875; Elie Báican a publicat în điarul *Timpul*, 1881 și acum publică în țara nouă Páun I. Gilorténu (veđi No. 7, 9 din 1887).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

5. GHICITORILE (cimiliturile)

Ghicitorile saũ cimiliturile sint și ele niște frase scurte ce poporul spune mai mult în viersuri și câte odată și în prosă. Ele sint niște viersuri ce daũ mult de gândit celui căruia i se spun, așa ele aũ fost întocmite mai mult pentru agerirea saũ desvoltarea memorii. Ele se încep ast-fel, de către cel ce le spune: *Ghici, ghicítórea mea.* Apoi încep a spune și ghicítórea ca: *Cocoș potcovit, de óste gátit.*

Altele se spun în alt mod, când este vorba de a ghici membriĩ dintr'o familie, care se începe ast-fel: unul intré-bă pe celalt:

Ivaivas, Ivaivas!

Unde ai mas?

—La un cap de oraș.

—Ce-ai vėđut,

Ce-ai audít?

—Ce să vėđ

Ce s'auz?

Am vădut
 Un cocoș
 Ș'o găină
 C'un puiū ș'o puică.

Tot pentru agerirea memorii sint și așa numitele, frămîntături de limbă, ca : Vinturungă pungă lungă, vinturaiū varamălaiū, etc.

Multe dintre ghicitori s'au publicat prin diferite colecțiuni de literatură populară ; așa Vasile Alexandri a publicat, la 1867, sub titlul de poeziile populare ale Românilor, unde se află la pag. 392, mai multe ghicitori. Petre Ispirescu a publicat în 1880, pilde și ghicitori. Gh. Baronzi sub titlul de «limba română și tradițiunile ei,» Galați 1872, publică 60 ghicitori la pag. Prin revistele *Lumina pentru toți* și altele de asemenea saū mai publicat sumă de ghicitori ; însă o colecțiune aprópe completă de 775 ghicitori a publicat'o Gh. T. Bulgărescu 1887, București, care sint aranjate în mod alfabetic. Cu această D-l Bulgărescu a făcut încă ceva pentru literatura populară.

(Va urma)

DOBRE ȘTEFĂNESCU
 (Grindu-Ialomița)

UN SISTEM ROMÂNESC DE ÎNVĂȚĂMÎNT

PRELUCRAT DE ȘTEF. GEORGESCU-CARPEN

PARTEA IV

Învățămîntul Universitar.

(Urmare și fine)

În primele trei părți ale studiului meu m'am ocupat de a arăta sistemul de învățămînt. În această ultimă parte voi trata dupe modul cum am puté face să aibă realitate ideile arătate. Trebuie să știm încă următoarele lucruri : I) Numărul școlélor primare, II) Numărul școlélor secundare, III) Localurile, IV) Personalul didactic și V) Mijlócele pentru realisarea scopului.

I) NUMÉRUL ȘCOLÉLOR PRIMARE.

Când am vorbit în partea I^a a acestui studiū, am vădut

că etatea obligătoare pentru a fi primit în școlă este cé de 10 ani. Spre a afla dar care trebuie să fie numărul școlélor primare, va cere ministerul instrucțiunii, în fie-care an, tablouri, de la toți primarii comunelor rurale și urbane, de toți copii născuți cu 10 ani în urmă, și din cari să fie scăduți cei morți. Aceste tablouri vor fi culese de Prefecții districtelor, și vor fi clare pe sex și pe naționalitate. Aceste tablouri sint necesarii a fi făcute dupe sex pentru a se puté înființa școlé de fete și de băeți; și după naționalități pentru ca să știe guvernul câți români are de óre-ce numai români trebuie primiti fără plată în școléle statului, iar streinii să plătescă, dupe cum se obicinuește și în alte țeri.

Dupe o statistică, din 1885, numărul anual al născuților, ajunși la etatea de 10 ani, nu trece de 100,000 dintre cari 40,000 fete și 60,000 băeți.

În sistemul meú, vréú ca toți copii cari aú etatea ne 10 ani împliniți să fie introduși în școlé.

Pentru a afla dar numărul școlélor ce trebuie înființate, n'avem de cât să împărțim numărul copiilor cu acela ce trebuie să populeze o clasă.

Însă pentru înlesnire se vor primi în anul dintâiu, în fie-care școlă, un număr de 6 orí mai mare de cât populația școléi, ast-fel ca să avem a cheltui, în primul an a IV^a parte din cea ce am cheltui, dacă am înființa tóte școléle. Să luăm esemplu numeric, să vedem mai precis. 100,000 este numărul copiilor cari aú etatea d'a frecuenta clasele primare, fie-care clasă I să coprindă 50 de elevi. În fie-care școlă în primul an se vor primi 300 de elevi adică $50 \times 6 = 300$. Spre a afla numărul școlélor, împărțim 100,000 cu 300 și avem cătul 334, care este numărul școlélor, din primul an. În anul al doilé se vor înființa încă un număr de școlé tot așa de mare saú și mai mare, dacă numărul elevilor va fi superior celui din anul trecut. Cei noi veniți se vor primi jumătate în școléle vechi, iar din cei din școléle vechi vor trece jumătate, la școléle cele noi spre a compune clasa II^a și ast-fel numărul va fi constant de 300. În anul al 3^{lea} de

asemene. Cu modul acesta cheltuēla nu este reclamată de o dată în primul an, ci é crește din an în an și la fine numărul școlelor, în anul al IV^{lea}, va fi de 2000. Personalul școlei în primul an va costa, socotind 6 profesori, din cari trei Institutori și trei maestri, câte 2400, plătiți anual, 4,809,600 lei. Costul servitorilor câte 6 de școlă. a câte 180 lei anual va fi la tôte școlele 360,720 lei. Hrana elevilor a 30 bani pe di 10,821,600 lei. Spălatul rufelor câte 10 lei anual va costa peste tot 1000000. Adunând acum tôte aceste sume vom afla cât costă tôte școlele în primul an. Deci vom avé : $4,809,600 + 362,720 + 10,821,600 + 1000000 = 16,993,920$, adică, șaispredece milióne, nouē sute nouē deci și trei de miū, nouē sute douē deci. Acēsta este suma trebuinciósă, pentru plata personalului didactic, hrana elevilor, servitori și spălatul elevilor. Pe lângă care se mai póte adăoga și cheltuelile de instalațiune, iluminat și altele, suma rotundă ar fi 20 de milióne. În fie-care an s'adaogă, acēstă sumă, așa că cé din urmă va fi în al șaselé an 120 de milióne. Acēsta este suma cé mai mare posibilă, necesară. Dupe ce se completează școlele, încep și ele să producă. Școlile de băeți ne produc tot felul de articole necesarii, cele din orașe; iar cele din sate produc hrana pentru ei și pentru cei din orașe. Școlile de fete ne produc tot felul de țesături pentru haine și rufe.

Să fiū bine înțeles. Travaluiul să fie împărțit, însă nu după cum se află ađi în streinătate pe persóne, ci pe diile și pe anotimpuri, după cum am diis mai sus, căci numai atunci producțiunea va fi mai mare.

În școlele de fete de prin sate, cultura bombicilor și cultura albinelor să facă parte obligatóre din programă. Să nu ne speriem de 120 milióne si să diicem că este imposibilă că n'avem bani. D-niū economiști celebri cari sint împreună cu financierii, să cugete și să mă completeze. Numai lucrând cu toțiū vom réuși a face ceva complet și posibil. Omul prin cugetare găsește și imposibilul.

II. NUMÉRUL ȘCOLÉLOR SECUNDARE

Numérul acestor școle se va afla, după ce absolvențiū

cursului primar vor arăta dorința d'a continua studiul în școlile secundare. Ele nu ne vor costa de cât pôte profitul realizat de școlile primare.

De o cam dată s'ar simți trebuința în orașele mici de câte o școlă secundară, iar în cele mari de trei sau patru.

III. LOCALURILE.

Școlile primare am Țis ca să nu fie prin sate ci, prin diferite centruri, și fie-care școlă să aibă un domeniu pe care să-l cultive sistematic, și care să'i producă hrana și îmbrăcămintea elevilor. Pentru a instala un număr de 300 de copii vor fi trebuincioase, localuri încăpătore cari să aibă 3 sale de studiu și 3 ateliere, 6 dormitoare, 3 sale de mâncare, 18 camere pentru profesori a câte 3 de unul, 2 bucătării și 4 odăi pentru servitori, 1 sală de bibliotecă și mușeu, în total 43, pe lângă care s'adaogă 1 sală de infirmerie, și o sală mare pentru distribuțiunea premiilor. Localul propriu va trebui dar să aibă 45 de camere. Ca să nu fie pré costisitoare, ele să vor clădi în paiantă, și numai pe supra-fața pământului, căci domeniul școlii ne permite.

Ca prime localuri de instalare, la început, se pot lua localurile diferitelor monastiri, luând pe monachii de ambele sexe, cari sint tineri, și întrebuintându-i în serviciul școlilor, fie ca maeștri de țesături fie numai ca simpli servitori, ast-fel vom pune ca și acești ómenii să producă ceva pentru binele societății, care i-a născut și pe care din dispreț au părăsit'o. Intru cât privește pentru cei bătrini, ei se vor instala în câteva din aceste asiluri, intru cât se va constata că sint infirmi și incapabili de a face vre un serviciu. In orașe ca localuri avem clădirile cele noi, cari vor trebui mărite.

IV. PERSONALUL DIDACTIC.

La început personalul didactic să se recruteze, dintre învățătorii și institutorii de astă-Ți pentru cursul primar; iar pe viitor se vor recruta dintre absolvenții cursului secundar.

Pentru cursul secundar dintre actualii profesori de acest fel, de o cam dată, iar pe viitor dintre absolvenții universitari

cari nu și-au susținut tesa de doctor în specialitatea pentru care s'au înscris.

Pentru universități, vor fi trebuincioși, pe lângă cei actuali încă mulți, pentru că în sistemul meu înțeleg, că Universitățile vor cuprinde tot felul de cursuri, pentru toate specialitățile. Așa de exemplu Facultatea de științe va cuprinde specialitățile: *Științele matematice, științe astronomice, științe astronomice, științe naturale; ingineria cu ramificațiunile toate*: de poduri și șosele, de mine, de arhitectură, de mecanică. Personalul trebuincios, dacă nu'l găsim în țară, să'l aducem din una din țările, ale căror limbă le-am studiat în școala secundară. Ast-fel vom recruta personalul de o cam dată, dar în urmă il vom lua dintre absolvenți. La Universitate putem fixa numărul elevilor ce se primesc pentru fie-care specialitate.

Omenii speciali de cari dispunem, mai ales în cea-ce privește pedagogia și metodologia, vor trebui să ajute, pe profesorii de cursul primar, arătându-le cum trebuie să procedeze în predarea fie-cării lecțiuni chiar, nu numai pentru fie-care materie.

Pentru că fie-care ocupațiune omenescă are desagrementele ei, ajunge un timp când omul nu mai lucrăză cu gustul cu care a început-o, eū sint de părere, că: obligat să nu fie nimeni a lucra mai mult ca profesor de cât 20 de ani, și numai dacă se va constata că profesorului nu i-a pierit gustul de a preda, atunci să-l mai țină 5 ani, după care irevocabil trebuie să părăsescă catedra. Din acești profesori se vor numi, după cei 25 de ani de serviciū, cei distinși în carieră în funcțiunile de revisori și inspectori școlari. Numai atunci cred că inspecțiunile vor produce ameliorări în procedeul de predare. După părerea mé postul de revisor și inspector, nu este pur administrativ, după cum se socotește, ci este și didactic. Seriositatea blândă, care trebuie să caracterizeze și pe profesor și pe inspector, vor produce adevăratul progres în școlă.

Personalul didactic în cea-ce privește pe maestri de meserii, de o cam dată 'i vom lua din tot felul de lucrători, fie chiar și streini; iar pe viitor, acești maestri, se vor recruta dintre

absolvenții cursului primar, cari vor dovedi că și-au practicat meseria în timp de 4 ani de la eșirea din școală.

Prin cunoșterea meserii, fie-care profesor, dâpă terminarea serviciului obligator, va pute să-și readucă aminte de a se ocupa cu meseria ce a învățat-o în cursul primar. Așa că nu numai pensiunea să'i fie mijlocul de existență.

V. MIJLOCELE PENTRU REALISAREA SCOPULUI.

Cugetând cine-va la limita bugetului cultelor și instrucțiunii și făcând o comparațiune între sumele cuprinse în acel buget, și sumele ce ar trebui fără multă întârziere, ar spune că sistemul meu este ceva irealisabil, un vis. Mă voi încerca însă, a arăta și cum s'ar pute realiza visul. Iată dar isvórele ce le propun :

1. Sumele din bugetul Cultelor și Instrucțiunii.
2. Sumele prevădute în bugetele tuturilor ministerelor, pentru înființări de școli de tot felul.
3. Sumele prevădute în bugetele tuturilor județelor și comunelor pentru școli.
4. Sumele produse de fondurile testate de pioșii donatori cum și acele ce să vor testa pe viitor școlélor.
5. Sumele realizate dintr'o taxă de 10 % ce s'ar pute pune asupra tuturilor vêniturilor de la 500 de lei în sus.
6. Sumele realizate din vinderea obiectelor produse în școli.
7. Sumele realizate din taxele ce vor bine-voi părinții cei bogati a plăti pentru instalarea copiilor lor în școle. Și cari le vor plăti pe fie-care an.
8. Sumele realizate din taxa de 20 % din salariul funcționarilor, cari vor dori să studieze în Universitate; în decursul celor 5 ani de studiu vor plăti numai această sumă fie-care funcționar. Cu modul acesta fie-care va fi silit a nu pierde nici un an din cei 5, de géba, cum se întâmplă ađi. Toți funcționarii de prin capitalele cele două ale țerei, vor fi numai dintre aceia, cari doresc să-și continue studiile în Universități.
9. Dacă din tóte aceste sume, nu va fi cu puțință a se

realiza întreaga sumă necesară, eu cred că nu vom face o eróre să facem chiar un împrumut amortisabil. Cei mai mari economiști cred că nu m'ar pute contradice. Împrumuturile se combat adesea prin argumentul acesta, socotit cel mai puternic.

La ce sînt vinovate generațiunile viitoare să plătescă pentru satisfacerea necesităților actuale ? Ei bine, pe acest motiv nu 'l vor pute invoca, de óre-ce cheltuelile se cer pentru folosul generațiunilor viitoare.

10. Dupe cum am văđut coprinsul întregului studiú, or cine a putut ușor înțelege că introdus acest sistem, nu vom mai avé necesitate de cheltueli așa de colosale pentru ministerul de răsboiú. Fie-care absolvent al cursului primar, va fi obligat să aibă echipamentul de soldat. Fie-care absolvent al cursului secundar va avé echipamentul unui oficer. In sarcina statului vor fi numai ofițerii armelor speciale, cari vor purta și uniforma in permanentă, cum și ofițerii superiori ai armelor comune. Serviciul permanent să fie redus la 6 luni, pentru ca să nu se desființeze armatele permanente.

Sumele economisite ast-fel vor pute trece de la ministerul de răsbel, la școli.

Am spus tot ce am avut de đis. Ele nu sînt de căt rezultatul cugetărilor mele. Nu am pretențiune a crede că am spus tot ce trebuia. Cu tótă plăcerea voiú primi or-ce observațiune motivată.

Am conștiința împăcată că am demonstrat, cum putem ajunge a face din fie-care român : *Un cetățén demn, un lucrător inteligent, un părinte bun și un ager soldat.*

Remâne acum, ca lumea inteligentă să mă judece, iar ómenii puși de sórtă in fruntea națiunii să caute a aplica cele ce am đis, ca să putem și noi Români a fi iubiți și stimați de cele-lalte națiuni din ómenire. Am đis.

SFÎRȘIT.

LA ROMANIA ILUSTRATA

DE

Dr. BRUTO AMANTE

În Roma s'a publicat de curând o carte despre România, scrisă de un italian cu inima de român. Cartea poartă titlul de *Romania illustrata*, amintiri de călătorie, și este datorită condeiului simpaticului și ardintelui filo român Dr. Bruto Amante. Tipărită cu îngrijire și lux, are 301 pagine și se împart în 18 capitule, din care I-ul cuprinde amintiri etnografice; 2-lea puțină istorie; 3-a între Carpați; 4-a pe stradele Bucureștilor; 5-a costumuri naționale; 6-a limba română, presa periodică și oameni politici; 7-a mișcarea științifică literară; 8-a poesia și literatura poporană română; 9-a două balade populare; 10-a condițiunile economice și instituțiunile deosebite; 11-a muntele Athos, religiunea și toleranța religioasă; 12-a Carmen Sylva; 13-a femeii scriitoare; 14-a revoluțiunea lui Horia; 15-a Ovidiu în esil; 16-a preținsele orașe Tomis și Constanța pe malul Mării-negre; 17-a pe lacul Sutghiol, excursiune la insula lui Ovidiu; tradiții și legende. Un monument poetului amorului.

Ilustrațiunile sînt următoarele: soldat dac, Enric Amante, un domn fanariot, monumentul lui Mihaiu Bravul, Curtea de Argeș, un sat în munți, țigancă, o româncă, monumentul lui I. Heliade Rădulescu, țigancă calabreză, țărani români, familie țărănescă română, lăutari costum țărănesc, o domnișoră, hora dîmnă în costum național, portretul lui C. Boliac, G. Bariț, I. C. Brătianu, Aurelian, Laurian, Hăjdău, Odobescu, C. A. Rosetti, Alexandri, Carmen Sylva, Dora d'Istria, Maria Chițu, Horia, Cloșca, Crișan, orașul Constanța, monumentul lui Ovidiu.

Sintem un popor mic, dar avem un păcat mare, acela de a fi nepăsători. Pe când Ungurii prin jurnale, prin brojuri și cărți tipărite în limbi streine se silesc să convingă Europa că nu mai sînt un popor asiatic, ci un popor europen care

iubește ordinea și libertatea mai presus de toate, că prin urmare li se cuvine domnia Orientului; pe când pământul de Greci, cari constituesc regatul Greciei, țipă până la asurzire că peninsula balcanică este a lor după dreptul istoric și în baza principiului de naționalitate, de și ei dispar printre popoarele aflate în peninsulă, noi stăm cu mâinile încrucișate, și chiar acolo unde există multă simpatie pentru noi, și nu ne silim să ne facem mai bine cunoscuți. Italia are simpatii pentru noi, dar nicăiri nu sintem mai puțin cunoscuți de cât în patria noastră.

Etă pentru-ce cartea d-lui Amante împlinește o mare lacună și aduce un imens serviciu României, făcându-o cunoscută Italianilor. În Italia doi învățați susținură cu căldură România și propovăduiră stringerea legăturilor cari unesc aceste două țări surori. G. Veggezi-Ruscala în Italia nordică și Enrico Amante în Italia de sud. Unul ca profesor la universitatea din Turin a propus istoria, limba și literatura română și a apărut prin presă cauza română; al doilea, apostol neobosit prin cărți, prin jurnalism, a susținut reconstituirea și independența României, a propagat unirea și mărirea popoarelor latine în fața mișcării raselor slave și germană.

Nici un român n'ar fi putut scrie despre România cu mai multă căldură, decum scrisese învățatul patriot italian, cavalerul Enrico Amante, președintele curții de apel din Macerata, tatăl autorului cărții *La România ilustrată*. Dacă ați în Italia sintem mai bine cunoscuți, dacă simpatiile Italianilor pentru noi s'aun mărit, acesta o datorim mai ales acestor trei Italiani; Veggezi-Ruscala și ambi Amante. Sint câțiva ani, când doi din acești leali și neobosiți filo-români, aun repausat, rămânând tinerul Amante ca să continue opera începută de ei. Ca Român, ca amic personal al celor trei, îmi împlinesc o sântă datorie exprimându'i aci via amintire ce o cultiv memoriei lui Veggezi-Ruscala și Enrico Amante, și nemărginita recunoștință pentru paginile elocinte scrise în favorul Românilor.

În 1884, d. B. Amante vizitând România, veni și la Costanța

unde rămase vre-o 5 zile. Eă și familia mea păstrăm un dulce suvenir al zilelor petrecute cu acest învățat și ardinte filo-român. Dragostea lui pentru România nu are margini. Nu voi uita nici odată însuflețirea cu care 'mi vorbea de Români, mirarea lui de a fi găsit pe Români mai latini de cât inșiși Italianii și legitima indignare contra Ungurilor, cari sugrumă pe frații noștri de peste Carpați. Aceste sentimente le găsesc exprimate și în cartea sa despre România.

Iată cum se exprimă în capitolul I: «In Roma, pe colona lui Traian, care amintește unul din cele mai gloriose perioade ale imperiului roman, găsiți figura vechiului dac, și cu acesta istoria costumelor, armelor, trofeelor, veșmintelor vechilor strămoși ai Românilor de ađi.

Dar în deșert veți căuta urmele lor în limba și în datinele de ađi ale României. Numele nu numai ne arată o transformare istorică ci întărește tenacitatea hotăririlor, mândria contopirii de rasă asimilarea perfectă. Prin urmare studiul Romei apusene se poate óre-cum completa în Roma orientală, care nu este Bizanțul, ci țara constituită de coloniștii italieni a lui Traian. Aci, în România, se găsesc încă ultimile rămășițe ale păgânismului eternizat în vorbele și tradițiunile poporului.

...Minunate sint puntele de asemănare între părinții noștri și descendenții lor, Români de ađi. În fața Românului cunoști chipul viril al părinților noștri, în limba lui rămășițele glóitice cele mai sigure ale latinei, în tradițiuni memoriile cele mai autentice, în obiceiurile de familie tot ce sub acest raport cunoștem de la superba domnitóre a lumii. Mai romană de cât însăși Italia, România mai bine de cât é a știut să perpetueze tradițiunile, să apere lovitura năvălirilor fără să abdice de cât într'un grad pré neînsemnat la limbă și moravuri, și mai pre sus de tóte are în suflet acea ce constituia carecteristica Romei antice: *constiința unei meniri civilisátóre*.... Remâne un fenomen dacă nu unic, de sigur admirabil în istorie, tenacitatea Românului de a resista nu numai urmărilor periculóse pentru limbă și naționalitate isvorite din atâtea năvăliri, ci și de a respinge încercările ademenitóre și neîntrerupte prin mijlóce infame, ca sub fanarioți pentru nimicirea acelor

sacre deposite. Din toate aceste atacuri, Românul a ieșit aproape neatins, păstrându-și numele și mândria originii, împărțind cu noi urmările suferințelor și asupririlor, regăsind ca și Italia, în străvechile-i amintiri, puterea de a lupta și a se rescumpăra. La Dunăre se poate dice cu legitimă ambițiune : *Romanus sum*, precum de la *aeterna Roma*, a poezilor, acolo s'a înrădăcinat credința spre a pute repeta cuvintul întărit de istorie : *Românul nu piere*.

În capitolul al 3-lea, vorbind de Transilvania, se exprimă ast-fel : « Transilvania este țara cea mai italiană din Orient. Pius II-lea scria : *Transilvaniam incolunt Valachi, qui genus italicum sunt.* » (Transilvania e locuită de Valachi cari sint de nēm italian). De mai mult timp acea nobilă țară suportă gróznice persecuțiuni produse de o turbare, de o febră de maghiarisare, cari se traduc în cruzimi sëlbatice. Limba română este obiectul unor nesfârșite prigoniri, pe care Ardelenii, consciu de însemnătatea limbii în raporturile etnografice, le suportă vitejește, justificând deplin dișele istoricului Bonfiniu : « *Valachi potius lingue quam vitae in incolumitate pugnare videntur.* » (Românii se luptă mai mult pentru limbă de cât pentru viață).

Mai încolo vorbind de istorie, voiū atinge asupririle sarmenei Transilvanii și a drepturilor sale încălcate ; aci nu voiū esprima de cât o dorință, acea a tuturor ómenilor onestii, și acēsta este ca clasele dirigente ale Ungariei să înfrâneze escese maselor fanatice cari maltratēză pe Români. Aceste escese în secolul al 19-lea sint o rușine pentru Ungaria și într'odii vor justifica judecata unor scriitori asupra Ungariei, adecă dinsa politicește vré să rămâie precum este etnograficește, un popor asiatic în mijlocul Europei.

Ca probă a prigonirilor ce îndură Români de peste munți, d-l Amante citēză întēmplarea din 15 Maiu 1884, când într'un hotel din Cluj, fiind întruniți la un banchet frățesc mai mulți studenți și familii române, de o dată năvălește asupra-le o cētă sëlbatică de Unguri, vociferând, injurând și lovind tot ce le sta în drum. Români au trebuit să fugă. Cu acēstă ocașune Ungurii cāntău următórea poesie care arată gradul de

cultură al nobilului popor ungar. D-l Amante o publică în românește, italienește și ungurește.

Iată'o :

«Rotundă-î fronzela asta
Pune-o, românule sălbatic, în busunar,
Astupă-ți gura cu ea,
Și cinstește patria noastră,
O, tu opincă puturosă !

Rotundă e lumea acésta
In multe părți cresc flori ;
Pentru români nu e de cât una :
Flórea *spánzurătoarei*.
O, tu opincă puturosă !

Rotundă e țara acésta
Țara curat maghiară.
Cel ce urlă 'n ea,
Gonește'l de pe acest pământ,
P'acea opincă puturosă !

Autorul consacră un capitol revoluțiunii lui Horia din 1784. Vorbește cu entusiasm de rara suverană, de augusta scriitoare cunoscută în republica literilor sub pseudonimul de Carmen Sylva. Consacră câte-va pagini eruditei Dora de Istria, și altor femei cari se ocupă cu știința și literatura. Vorbește cu dragoste de București, de țeran, de costumul național, de jocurile naționale, de ospitalitatea proverbială a românului. Capitole întregi sint consacrate oștirii, comerțiului și agriculturii, ómenilor de știință și politici.

În capitolul al 9-lea, se ocupă de *Ovrei* și susține că în România n'a fost nici odată lupte și prigoniri religioase, că Românii sint poporul cele mai tolerant, cel mai indiferent în materie de religie. Autorul ne spune că Ovrii aflători în România în număr de 300,000 sint Ovrei polonezi și nu trebuiesc confundați cu cei din Italia și din Franța, cari se disting prin patriotism și prin participarea lor la mișcarea și la cultura națională. În Moldova Ovrii forméză a șapte parte a

poporațiunii. În județul Iași, sînt 25, 58 Ovrei la o sută locuitori; în orașul Iași sînt 72 la sută. În județul Botoșani sînt 16, 48 Ovrei la sută de locuitori; în orașul Mihăileni sînt 70 la sută. Ei bine, în ce proporție această enormă poporațiune israelită contribuie la sarcinile statului? Iată câte-va cifre: Sunt în România 763,768 de contribuabili, din cari numai 27,288 sunt [Ovrei, adică la 100 Ovrei numai 3,57 plătesc impozite, pe când din 100 creștini, plătesc 96,43. România este țara care are mai mulți Ovrei în raport cu poporațiunea sa; așa de exemplu Franța, care este de opt ori mai mare cît România, are de patru ori mai puțini Ovrei.

Românii dar sînt în drept să ia tóte măsurile de apărare, dictate de instinctul de conservare națională, contra acestui element străin care-î inundă din Rusia și din Austria, care nu se asimilează nici odată, ci rămîne vecinic un element ostil, disolvant, corupător în mijlocul Românilor.

Ultimele 5 capitole le consacră lui Ovidiu în estul Dobrogei și Constanței. Vorbeste despre importanța Dobrogei, despre însemnatele progrese realizate de la 1878 pînă ađi. Autorul crede cu convingere că antica *Tomis* a fost în locul unde este Constanța de ađi.

Sunt câte-va greșeli străcurate, așa între altele la pagina 40 și 41 pune Curtea de Argeș în județul Olt; pe d-l A. Odobescu îl face prinț; la pagina 46 spune că Transilvania are $\frac{1}{2}$ milion de locuitori, pe când în realitate are $2\frac{1}{2}$ milioane, din cari 200,000 sași 400,000 unguri, restul de aprópe 2 milioane Români.

Cartea d-lui Amante este de un mare preț pentru noi, și umbra scumpă a nobilului Enrico Amante póte fi mândră ađi, vędęnd că fiul sęu continuă cu talent și inimă opera începută de el.

Terminând recomand cu căldură tuturor Românilor cartea d-lui Amante, căruia trebuie să-î fim recunoscători pentru iubirea cu care a scris despre țara noastră silindu-se să arate compatrioților sęi importanța politică a României, în legătură cu marile interese ale latinității cărui sentinelă înaintată în Orient suntem noi.

DR. DRĂGHESCU.

Constanța, Ianuarie, 1888.

(Unirea).

INTRUNIRILE INVĂȚĂTORILOR DIN ILFOV

Invățătorii din plasa Oltenița au mai ținut 2 întruniri, afară de cele publicate.

Aste 2 ultime întruniri, s'au ținut : prima, la 6 Decembre, în com. Crivețele și a doua, la 7 Ianuarie, în com. Chirnogi, când s'a decis :

1°. Ca geografia fie-cării comune să se începă cu partea fizică, dupe care să urmeze părțile politică, economică și istorică ; 2° ca la întrunirea următoare ce era să se țină, la 21 curent, în Oltenița rurală, să aducă fie-care învățător completă geografia comunei respective care dimpreună cu geografia comunelor din cele-lalte plăși ale Ilfovului să se supună aprobării onor. Minister.

Tot în aceste ultime întruniri s'a decis ca școlile rurale să se împartă în două cursuri : primul de 4 clase identic cu al școlilor primare urbane și al doilea de 2 ani să fie obligator numai pentru școlarii cari dupe ce vor fi terminat primul curs, nu vor merge în altă școală superioară. Programa acestor 2 clase suplimentare nu s'a determinat încă.

În aceste întruniri s'a vorbit și despre regimul igienic în sate.

Noi rugăm pe D-l S. Vasilescu (Radovan) să bine-voiască a interveni pe lângă colegii D-sale ca afară de desbaterile dintre D-lor să facă și conferințe populare în fața sătenilor asupra igienei, agriculturii, apiculturii, etc. Dar, pentru ca aceste conferințe să aducă råde, ar trebui ca ele să se citească, să se critice și să se îndrepte mai ântéiú în întrunirile intime dintre D-lor și apoi să se țină în public. — Înainte ! Înainte ! Tot înainte !

E. B.

CURIER LITERAR PEDAGOGIC

Didactica lui Comenius comparată cu a lui Basedow este titlul unei cărți scrisă în limba germană de d-l P. Gârbovicénu, doctor în filosofie și pedagogie de la facultatea din Lipsca (Germania).

Sunt atât de rare lucrările de acest soiú pe terenul pedagogiei, în cât chiar și pentru asta ne simțim datorii a ne

ocupa puțin mai pe larg de această instructivă operă, care de și este prima, ne înfățișează o lucrare conștiințoasă și din ale cărei file putem vedea chipul de justă observare și judecată a autorului.

Pentru noi, cari ne ocupăm cu pedagogia, această carte are un dublu interes: ca oglindă a secolilor în cari trăiau Comenius și Basedow, oglindă care ne înfățișează întreaga situație a științei pedagogice și didactice pe acele vremuri, și în al doilea rând ne arată toate fazele prin care a trecut didactica de la Comenius până la Basedow, precum și de la acesta încôci.

Sînt instructive și conclusiunile ce, ici și colo, face autorul, și de cari, dacă făcea la toate cele opt capitole a le cărții sale, acesta ar avea un induoit merit.

Așteptând însă ca tinerul autor în lucrările viitoare, ce nu ne indoim că va scôte la lumină, să-și desvolte mai pe larg părerile sale asupra pedagogiei prezente și în deosebi asupra didacticii, chestie atât de părăsită la noi, ne mărginim a incheia cu observările noastre în general și vom intra în analiza lucrării,

La finele paginei ale lucrării sale autorul face un fel de observare generală asupra ideilor și activității celor două pedagogi și după ce ne spune cum *Niemayer* a fost primul care a aflat rudenia de idei între Comenius și Basedow, intră și d-sa în cercetări și comparări amănunte.

Primul capitol coprinde *noțiunea și scopul educațiunii și relațiunea acestor două între dinsele*, tratând atât părerile emise de Comenius asupra acestei chestiuni precum și cele ale lui Basedow.

Comenius dice că de ore ce menirea omului nu este alta de cât a se apropia cât se poate mai mult de Dumnezeu, scopul educațiunii nu poate fi altul de cât *perfecționarea omului*, ridicarea lui dar, și se încercă a dovedi că: cel din urmă scop al educațiunii se referă la viața pămîntescă, care este de trei feluri: «vegetativă, animală și intelectuală.» Spune apoi cum cea dintâi se derivă din pantecele mamei și este o pregătire a celei de a doua, iar acesta pregătitoria celei

de a treia. . . Pentru ajungerea la nemurire sunt trei mijloce: știința de sineși și de lume, stăpânirea asupra-ne și îndreptarea sufletului spre D-zeu.

La acest loc autorul ne pune apoi pe Comenius față în față cu părerile anticilor învățați și ne arată, la pag. 14-cum Comenius ținea la dogma despre «moștenirea păcatu, lui strămoșesc» și trecând apoi în cercetarea celor cuprinse în cartea *Orbis pictus*, principala lucrare a lui Comenius, și după ce ne arată óreșcum, dic óreșcum pentru că nu o face deadreptul ci in mod indirect, dupe ce ne arată cum filosofia și pedagogia nu erau cristalisate nici pe vremea lui Comenius, ne dá într'un resumat tot ce acesta a đis despre școlă și scopul ei, a) că trebuie să înlesnescă însușirea darului de știință și artă, b) să nobileze modul de a exprima (ceea ce este egal la antici cu retorica), c) că trebuie să moralizeze și în fine (d) a face pe elevi să adóre cu sinceritate pe D-zeu, precum ne arată și dorința lui Comenius de a se înființa scolile de *humanitatis officinae*, asemenea și puterea cu care dînsul combătea cultura unilaterală și pe acei cari credeañ că se póte ajunge scopul vieții numai prin știință multă, uitând de morală, care dupe părerea sa este principala și cea mai de cerut calitate a omului.

La pag. 17, ne arată cum la *Basedow educațiunea și scopul ei* nu ni se presintă într'un mod precis și bine determinat, cu tóte că în *Metodica* lui și în *Elemente* ar fi avut destulă ocașie a'și desvolta ideile în acéstă privință, și ne descrie apoi acea căldură și dragoste de ómeni, acel incomparabil *filantropism* care stăpânea întreg sufletul lui Basedow, pre cum și sfaturile ce le dá crescătorilor pentru al e urma în lucrarea lor, importanța ce cerea dînsul instrucțiunii (pag. 18) și mai la vale d. Gârbovicénu ne descrie cu culori vii pe pedagogul perdut în teoriile vechilor moraliști și resuméză accentuând și arătând în întreg cele omise de ambii pedagogi în acéstă interesantă cestiune.

Dupě ce arată cari aũ fost părerile lui Comenius și Basedow în cele ce privește timpul în care să se trimită copii

la scôlă, precum și după dezvoltarea și cercetarea mai multor întrebări, puse de dinșii în cap. IV, autorul vorbește despre *principiul educațiunii și instrucțiunii*, ce pare a'l fi preocupat mai mult în lucrarea sa pe d. Gârbovicénu. Nici într'un capitol nu și-a spus ideile și părerile atât de clar, atât de rațional combinațiile și concludsiunile, nici într'un loc nu le face cu atâta dreptate filosofică ca aci... Aș dori, dar spațiul nu'mi permite, să traduc în întreg această parte, din care însă cred a lămuri pe cititor spunând că în acest capitol ne arată ce cer Comenius și Basedow de la scôlă și învățator, că vedând ambiu ce îndărăt stă omenirea în privința instrucțiunii, dezvoltării minții și a educațiunii, dezvoltării simțimintelor, că aci se ocupă mai în detaliu cu rolul ce'l are întru îndreptarea lucrurilor persôna învățatorului și posedarea unei bune și sănătoșe metode, cu un cuvînt tôte părerile lor, devenite astăzi legi și principii înaintea lumii pedagogice.

Nu este mai puțin important capitolul a V-lea, unde tratéză despre *materia ori obiectul instrucțiunii* sub care titlu ni se dau relațiuni despre cele ce înțelegéu atunci sub cuvîntul *reale*, modul cum dinșii au cernut și hotărit întréga materie de învățămînt ce trebuie dată elevilor, ni se arată căldura cu cari dinșii au luptat pentru introducerea și dezvoltarea *lucrurilor de mână* în șcôlă, cum dolesc dinșii a se preda *studiul limbilor* (pag. 48), care le-au fost părerile asupra studiului *religiei*, cum ceréu a se esclude din șcôlă citirea clasicilor păgâni, dicénd că citirea acestora slăbește morala și simțul religios, precum și aceia cum Comenius împarte vârsta, până la 24 ani, educațiunea și instrucțiunea.

Tot aci ni se face cunosut și acel *Informatorium* al lui Comenius ce a adresat mameilor, și în care le enumeră datoriile lor față cu copii chiar 'nainte de a le da viață.

Disciplina și persôna învățatorului sînt chestiile ce se tratéză în capitolele VII și VIII.

Cele ce au profesat în astă privință acești doi pedagogi, astăzi sînt împărtășite de întréga lume cultă și d'aceia nu știu necesar a mă estinde asupra acestor capitole la cari nu voi

observa de cât un singur lucru, ce astă-đi nu am împărtași și noi: bătăile sistematice și încă cu bêt precum nu vom împărtași nici alte pedepse corporale, tóte aspre și dictate de dinșii fără multă ceremonie.

In colo sint sublime, mărețe ideile lor și modul cum d-l autor ni le espune se conforméză mărimii lucrurilor despre care ne întreține.

Terminând observările mele asupra acestei lucrări n'am de cât să esprim dorința de a vedea tradusă in românește importanta operă a D-lui Gârbovicénu, lucru ce dacá l'ar face ar fi un tot atât de mare serviciú pentru învățatorimea noastră, precum a fost meritul ce l'a câștigat știind-o in limba germană.

Doritor ca știința pedagogică a germanilor, adevărata cheia a propășirii unui popor cult, să se lățescă cât se póte de mult și la noi, aștept ca ténărul nostru doctor in ale științelor pedagogice să ni se infățiseze și cu alte bune lucrări.

R.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCHIȚE DIN ISTORIA PEDAGOGIEI

(Urmare)

A R A B I I

Până ce științele pedagogice, instrucțiunea propriú đisă și filosofia trec prin diferite faze in școlile din apus, in orient apare un noú popor care pe terenul cultural este menit a produce o însemnată mișcare, transformare chiar; acest popor este cel arab, care plecând din vastele câmpii și stâncoșii munți a patriei lor, după ce in urma setei ce avéú dupe tot ce este cultură și artă, își imbogățesc intelectul, devastă tótă suprafața cunoscută de la Bochara și până in Ispania, iaú sub stăpânire nu numai cu forța, dar intelectualmente totul ce le stă in cale, cu un cuvint încep a juca un rol pe care in trecut, 'nainte de dênșii nu'l avea nici un popor. Căci pênă când atât cultura Elenă cât și cea a Romanilor se învêtea într'un cerc mai mult ori mai puțin restrâns, până atunci arabii pëtrundënd in școlile și alte aședăminte de cultură ale rësăritului și ducënd 'nainte cu

sine cunoștințele dobândite, împrumutându-le și celor din apus, lăgă orientul cu occidentul, produc ast-fel o unitate culturală care până aci n'a esistat.

Pătrundând în toate secretele filosofilor orientului, învățând totul ce a produs școla de la Alexandria, aprofundând toate învățămintele lui Aristotel și a altor învățați, califi arabi devin învățații cei d'antăiū ai globului și făcând atât espliația dogmelor și principiilor anticilor învățați precum dând și adăugire acestor învățături, inaugurează o nouă eră în istoria culturei omenestii, era numită *renaissance*.

Pasionați cum erau și doritori de științele reale, se pun și cultivă astronomia, matematica și mai ales medicina, ramură care în trecut abea preocupase pe unul sau doi învățați, ast-fel că ivindu-se în mijlocul Europei ce se pretindea cultă și unde numele lor se pronunța cu urit și spăimă, unde erau luați drept niște barbari, prin cultura lor superiără pun în uimire pe nobilele nēmuri ale apusului.

Și până ce creștinii se svârcolesc mai mult de cât progresa, arabii sub *Abderrahman III*^{lea} d. e. ridică *Cordova* din Spania la un așa grad de cultură care numai în zilele noastre se mai pōte vedea.

Ca să ne putem face intru cât-va idei clare despre cultura arabilor va fi destul, cred, a aminti că pe vremea acea *Cordova* era un oraș care avea 17 universități, 70 biblioteci, 80 de școli publice, 50 de spitale, 600 mosee și 900 de băi. Iar unii istorici susțin că numărul edificiilor acestui oraș se urca la 212,000 și că împrejurul *Cordovei* erau ca la 12,000 comune.

Ni se par basme aceste afirmări, nouă, celor din secolul al XIX^{lea} și cu greu ne vine a crede asemenea lucruri, dar despre cari sint mărtori însemnările istorice și acele magnifice ruine, ruini a unei epoce gloriose, cari și astă-đi pun în admirare pe călător.

Afară de aste avēu universități și școli bune în *Bochara*, *Damasc*, *Aleppo*, *Bagdat*, *Bassora* și alte orașe, iar dascălii lor devin atât de renumiți, în cât sint cercetați de către tinerimea creștină și ast-fel incetul cu incetul școlile lor sint cercetate de toate popōrele creștine, de *Ovrei*, *mahomeani* și alții ce pelegrinau din locuri depărtate la aceste isvōre ale științii.

Nimic nu cruțau pentru a progresa: ostenelă fizică și spirituală, tinerețe și bogăție, totul jertfēu pentru știință și artă.... A, este ceva mai mult ca însuflețitor a citi cum arabul svelt, înalt la frunte, cu ochii cu-minți, ȃia intrēgă

stătea la masa lui de lucru: unul combina elementele naturi și dădea naștere la noi corpuri necunoscute încă în chimie, altul se muncea descoperind vre-o lege fizică; la umbra copacului altul medita asupra teoriilor tutor învățaților, iar la arșița sôrelui vre un ténér aprins de al poesii caldă flacăară aședa în stichuri înaltele sale gândiri și toți împreună apoi împărtășeau semenilor lor gândirile și simțirile ce-i munciseră și ast-fel duc 'nainte lumina.

Sub califii din familia Omeidilor și mai ales a Abasidilor arabii ajung la o cultură aprópe perfectă. Nu era sat în care să nu fie școlă. Impunând dogmele lor religioase ca fie-care să știe coranul, se simțea mare lipsă de școli unde să învețe cuprinsul acestei sacre cărți. Preoții având de datorie a învăța pe credincioșii lor coranul, de sine se înțelege că mai 'nainte trebuia să-i învețe a citi și ast-fel înființând pe lângă fie-care moschee și școlă, mohamedanii ajung de aú în fie-care sat școlă populară în care toți copiii priméu educație și știință de carte gratis de la preoții comunelor.

Iar pentru științele înalte luptau mai ales domnitorii, așa spre exemplu *Harun al Rasid* (787—808 d. Chr.) a cheltuit sume enorme ținând la curtea sa mai mulți învățați și protejând pretutindenii/apostolii și luminării/poporului. Pe lângă că, cei din curtea sa traducéu scrierile filosofilor eleni, d'apoi a mai chemat la curtea sa și pe vestitul *Leo* de la împératul Bisantului Theofilos, căruí în schimbul sus numitului învățat 'i-a făgăduit bani și pace pentru tot-d'a-una... Acéstă din urmă făgăduință a marelui arab demonstră în destul ce dor avea densusul pentru progres, și cu densusul numeroși cari 'l urmară și 'l precedară în domnie.

Intocmirea învățămîntului făcută de densusii era următórea: Toți copiii până la vârsta de 12 sau 15 ani erau obligați a umbla la școlă; cine voia apoi a se pregăti pentru o carieră mai înaltă, urma 'nainte până la 20 de ani, în care timp ascultau pe profesorii mai înalți. Cât despre aceștia, densusii erau recrutați din or-ce nație, numai învățați să fie, și după ce își espunéu ideile lor și sistemele de învățămînt pe care elevii le ascultau dacă le plăcéu, dacă nu, nu,—se ducéu mai departe, la altă școlă și aici în acelaș fel profesau credințele lor, de unde plecau înainte în cât tot profesoratul lor era un continuú pelegrinaj.

Alt-fel chiar elevii, cari doréu a se distinge, trebuia să călătoréscă și ei dintr'un oraș într'altul, de la o universitate la alta, unde pe lângă că asculta diferiți maestri, dar mai făcé și alte esperiențe folositoare, fără cari arabul nu admitea cuvéntul *cult* unui om. D'aici ne putem esplica de

unde acea profundă cunoștință de oameni, acea desteritate d'a se afla în or-ce cestie încurcată—ce caracteriză chiar și ađi pe arab, de unde acel spirit întrepringător, acel curagiu și tenacitate ce nu a pierdut nici până în ăilele de ađi, și de unde a fost într'ensii acea putere sufletescă de a copleși, a învinge poporele cu cari avėu relațiuni.

Din punctul nostru — pedagogic — de vedere vom aminti dintre învățații arabi pe următorii, toți trăiți în răsărit și cari, în general, au mai ales meritul d'a fi studiat mult și a produce mai puțin :

Alchendi a fost mare matematic. Ca bun cunoscător al lui Platone, or mai bine a învățămintelui acestuia, vom numera pe *Al. Farabi*, iar adorator și susținător a teoriilor lui Aristotel a fost *Avicena*, care alminteri s'a distins și s'a bucurat de un mare nume în urma opului ce a scris sub titlul de «Al Sefa» (Vindecarea), carte plină de erudite învățăminte medicale.

Algazzali a scris despre reforma religiei unde se perde însă în încercări și afirmări mistice, neînțelese. Asupra acestei lucrări a sale un autor observă cu drept cuvânt că dacă tratatul în cestie s'ar fi scris în ăilele noastre, nu ar fi putut scăpa de numele *plagiatură*, atât de mult sémănă cu «Discours sur la Methode» a lui Descartes.

Dintre apusenii se înalță *Abubacher*, numit și Abu Bir Mohamed, ben Abd-al-Malic Ibn Tofail, care prin mintea și învățătura sa devine prieten și doctorul lui Inssuff, domnitor din familia Almohade. Născut în încântătoarea Andalusie, și crescut în școlile atât dătătoare de științe cât și cultivătoare a simțurilor inimei, densusul sub influența acestora primește o educație bună, un spirit plin de nobil avent care a dat naștere apoi fantasticii lucrări cunoscută atunci în totă Europa și intitulată „*Omul natural sau istoria lui Hai Ebn Yochdan*“ asupra căreia renumitul Lewes a scris un studiu important și în care autorul arab se încercă a descrie viața unui om ideal, ideal creat de puterea fantasiei arabului, și pe care om ni'l înfățișează ca pe o ființă străină de or și ce înriurire lumescă, pe care oameni și prejudecăți nu l'au stricat, care și-a luat naștere în urma unor legi a naturii, nu din om ci în mijlocul unei singuratices insule, unde a crescut nutrit fiind de o gazelă; crescând apoi s'a desvoltat într'ensul, d'odată cu puterea fizică și conștiința de om, spiritul lui se imbogățește din ăi în ăi și în cele din urmă se desvoltă până a ști el însăși să și facă îmbrăcăminte, să și găsească mâncare, în fine devine omul perfect.... Puterea

fantasiei cu care acest op este scris și rațiunea ce întem-pini în multe părți ale acestei lucrări a făcut ca multă vreme pasagie întregi să fie nu numai citite cu plăcere, dar chiar susținute, iar autorul să primescă numele de Rousseau al arabilor, care a creat în eroul său Hai cea ce a creat Rousseau cu «Emil» și ce a creat De Toe scriind pe «Robinson Crusse.»

Averroes explicator a lui Aristotel și însemnat despre tratatul său asupra «rațiunii active și pasive» în care op inclină spre panteism, afirmând că totul în natură se reduce la unul: puterea creatoare, la care se întorce or-ce particică din natură ca la locul ei de unde 'și-a luat nașterea.

(Va urma)

IÓN RUSSU.

UN LUCÉFÉR ECLIPSAT

Adevărată măhnire sufletescă ne-a cuprins când am citit că *Convorbirile pedagogice* au să înceteze de a apare pentru cât-va timp. Golul lăsat de această revistă ar fi rău făcător mai ales Românilor de dincolo. Urăm ca această eclipsare să fie de durată cât mai scurtă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ROMÂNIA JUNĂ DIN VIENA

Almanachul acestei societăți române va apare negreșit până la finele lui Martie stil nou. Recomandăm acest almanach coprindeitor de scrieri bune, din cari cele mai multe eșite din pana Românilor însemnați. Costă cinci franci sau două florini.

Cine vrea să-l aibe trebuie să trimită banii până la 15 Martie, la Viena, VIII Schlösselgasse 28.

Cu durere anunțăm încetarea din viață a D-nei Maria Că-tănescu, învățătoarea com. Măicănești, R.-Sărat, care făcuse studii distinse în asilul Elena Dómna, se distinse la concurs pentru școle de oraș; dar, fiind lipsită de proptele, se mulțămise a fi luminătoarea fiicelor de săteni și soția unui bun învățător. Asemeni perderi costă mult pe popor.

LITERATURA DE SPIRIT ȘI PETRECERI

Deslegarea aritmogrifului cuvântului pătrat și a șaradelor din No. 8 precedent.

1. Aritmogriful D-lui I. St. Negoescu înseamnă :

B	Basarabia	a
e	Eduard	d
l	Lin	a
g	Germania	n
i	Ionel	d
a	Ado	a

2. Cuvântul pătrat al D-răi Olimpia Dimcea înseamnă :

Rin
Ibi
Niș

3. Șarada D-lui I. D. Apostolănu înseamnă : **Mir, cea, Mireea.**4. Șarada D-lui A. Rădulescu înseamnă : **Sor, oca, Soroca.**

Personele cari au trimis deslegări esacte :

D-nii S. Popescu (Tâna, Ial.), *Blancu I. Cucută* (Boseți-Voin, Ial.), *T. Ghițescu* (Hulubești Dimb.), *I. St. Negoescu* (Lud. Dimb. afară de aritmogriful D-sale), *G. Constantinescu* (Ionești, G.), *D. Ionescu* (Borăscu, G.), *Ilie Dobrescu* (Stefan, Vâl.), *M. Neculau* (Văcăreni Tul.), *Ștef. A. Iorgulescu* (Bucur., a deslegat șarada I), *C. Tomescu* (Teiș, Bucur., a deslegat șaradele), *D. Daulja* (Deleni, F.), *C. D. Teodorescu* (Galben, R.-S.), *Don Aurello-Aurelli* (Bucur., a deslegat aritm. și șaradele), *I. Pandelea* (Grumezdea, F.), *Al. Bărbulescu* (Larga, Ial.), *D. Ripănu* (Cocorești, Gr., Prah.), *V. Mircea* (Copou, Iași), *V. Stegariu* (Corod., Tec.), *C. Gherghinescu* (Degerați, Mehed.), D-nele *Dona, Nicollina, Aurelli* (Bucur. a deslegat aritmogrif și șarada Apostolănu), *Elena Porumbănu* (Drănceni, F.), *M. Ionescu* (Bucur.), *E. Zamfirescu* (Bucur.), *E. Mincu* (id.), *Dominica Ionescu* (id.), *M. Popescu* (id.), D-ra *Olimpia Dimcea* (Cosumbești, Ial.), D-ra *Lelia Dimitriu* (Iași), D-ra *Luța Voinescu* (Bucur.), D-ra *Amelia Petrini* (Cernăuți), D-ra *Mica Mihăilănu* (Craiova), D-l *V. Dimitriu* (Filipești, Brăila), D-l *Lăzărescu* (Nucșora, Muscel).

CORESPONDENTIA

D-lui *Iuliă Grofșorănu* (Galșa.) E adevărat că D-v. ați trimis un mandat poștal de 4 fl., dar în același mandat se dicea că 4 fl. e egal cu 8 franci. Și acesta se

face cu toate mandatele poștale trimise de dincolo. Decî florinul e valuat doi fr. Cine vrea să trimită zece franci trebuie să dea cinci florini.—Sper să vă trimit o scrisoare.

D-lui *Gr. Jip*.... (Loco). D-ta mă felicitî pentru bucată literară *Grăiul florilor* din No. 8 precedent. O asemenea apreciere din partea autorului *Opincăruului* este de însemnătate mare pentru mine. De aceea te rog să primești sincerile mele mulțămiri.—Cât despre restul scrisorii fiind relativ la lucruri din viața zilnică, se va aplană la întîlnire.

D-lui *V. Dioniu* (Secaș). In ce privește plata în fl., binevoiți a citi mai sus ceea ce s'a Țis D-lui Groșorénu.—In privința publicării, vom vedé ce e de făcut.—Nenorocire că cocónele protopopese dupe acolo preferă să vorbescă maghiarește și nemțește. Ar fi de datoria D-lor să declare pe față că nu sînt românce ci maghiare sau orice altă nație.

D-lui *G. Schintee* (Florești-Dolj). Primit abon. dar timbrele poștale nu, deși Ți-ceți în scrisoare că le alăturăți.

D-lui *F. Mihăilescu* (Suseni, Argeș). Vi s'a trimis foarte regulat revista, dăr nenorocita de poștă cauzéază atăta rele pînă o vom chema la răspundere conform legilor. Acum vi se trimit din nou numerile ce vă lipsese.

D-lui *C. D. Teodorescu* (Galben, R.-S.) Vi s'a trimis *conductorul*, iar spre a se putea alege din șaradele trimise, bine-voiți a trimite mai întăiî deslegările spre a se vedea dacă corespund.

D-lui *G. Nestor* (Păltiniș, Doroh.) Cu deosibită părere de rău, am vedut că n'ați primit *mica bibliotecă*, pentru care ați trimis 2, 80. Iată că vi se trimite din nou.

D-lui *G. Nițescu* (Cure., Olt). Vi s'a trimis No. 1-7/III și abonam. se va socoti de la 1 Iuniu/87 — 1 Iuniu/88.

D-lui *S. Popescu* (Tonea, Ialom.) Cu plăcere sufletescă am citit cuvintele pentru cari în conferințe ați susținut că e mai bine să se începă cu semnul *a* sau *o* și nu cu *i*. Dacă am simțit plăcere la citirea acestei justificări, cauza e că am vedut cum că corpul învățatorilor rurali face progrese repeđi și nu mai sînt sclaviî cărții, literii. Din conferințele aceluî județ, precum și din scrisórea D-tale, constat că sînteți pedagogi oțeliți prin experiență, pentru care vă felicit. Cu acésta însă nu voiú să Țic că cel mai bun mod de începerea lecțiilor cu copii este cel recomandat de D-v., căci și începerea cu *i* are partisanii sêi convinși.

D-lui *I. St. Negoescu* (Ludești, Dîmb.) Parte din cele trimise se va publica Al-tădată trimiteți cu ortografia revistei.

Onor. Redacții *Pedagogul român* și *Convorb. pedagogice* sînt rugate a trimite cîte un No. de probă D-lui E Iliescu, învățator la Leotestî, pl. Olteț, Romanați,

IMPORTANT

Onor. abonații cari și-au plătit abon. sînt rugați să ne arate urgent prin carte poștală ce numere le lipsese, căci mai tîrziu nu vor mai fi numere disponibile.